

Innehåll

Om strategirapporten – syfte och upplägg	2
1. Sidas bedömning av strategigenomförandet.....	4
2. Översikt av strategisammanhanget.....	5
2.1 Förändringar i strategisammanhanget	5
2.2 Sveriges roll i strategisammanhanget	7
2.3 Synergier med andra svenska strategier och aktörer	8
3. Resultatredovisning	9
Sidas bidrag till förändring på strateginivå	9
3.1 Stödområde 1: Kapacitet för forskning.....	11
3.2 Stödområde 2: Forskning av relevans för låginkomstländer och regioner	16
3.3 Stödområde 3: Forskning som genom innovation bidrar till fattigdomsbekämpning och hållbar utveckling	20
4. Implikationer	22
Bilaga 1: Resultatexempel	23
Bilaga 2: P6 Annex to Strategy Report 2020 for Research cooperation 2015-2021	38

Om strategirapporten – syfte och upplägg

Syftet med strategirapporten är rapportera Sidas strategigenomförande till UD. Strategirapporten tjänar som underlag till vårsamråden med Utrikesdepartementet (UD) samt till Regeringskansliets (RK) resultatrapportering. Sida är avsändare och UD är målgrupp för och mottagare av strategirapporten.

Vid sidan av strategirapporten redovisar Sida sin verksamhet till regeringen genom årsredovisningen. Denna inkluderar redovisning från strategigenomförandet på en övergripande nivå per strategi. Strategirapporten går djupare och redogör för strategigenomförandet per strategimål för varje strategi och drar även framåtblickande slutsatser.

Strategirapporten är utformad i enlighet med regeringens riktlinjer för strategier. Strategirapporten ska redovisa, analysera och bedöma resultaten av strategigenomförandet i förhållande till angivna strategimål¹ samt redogöra för implikationer för det fortsatta strategigenomförandet. Vid behov ska rapporten redovisa förändringar i förutsättningarna för genomförandet. Det finns tre typer av strategirapporter: Strategirapport år 1, årlig strategirapport och fördjupad strategirapport.

1. **Strategirapport år 1** skrivs för strategiperiodens första år efter genomförd operationalisering. Rapporten sammanfattar slutsatser och redovisar resultat från genomförandet av föregående strategi (i de fall det finns en tidigare strategi). Denna strategirapport redogör även för den förändringsteori som ligger till grund för Sidas stöd inom strategin, centrala överväganden samt hur verksamheten ska genomföras och följas upp under strategiperioden.
2. **Den årliga strategirapporten** skrivs för de år då varken en fördjupad översyn eller operationalisering genomförts.
3. **Den fördjupade strategirapporten** skrivs näst sista året av strategin efter att en fördjupad översyn genomförts. Rapporten redogör för slutsatserna från den fördjupade översyn av strategigenomförandet som sker en gång per strategi. Den fördjupade strategirapporten ska sammanfatta genomförandet av hela strategin hittills² (bl.a. analys av resultat per strategimål) samt ge tydliga rekommendationer inför kommande strategiperiod. Den fördjupade strategirapporten utgör Sidas huvudtillfälle att lämna rekommendationer till regeringens anvisningar inför ny strategi.

Strategirapporten är en lägesuppdatering av strategigenomförandet och bedömer resultat sedan den senaste strategirapporten. Strategirapporten bygger på det underlag som finns tillgängligt vid tillfället för strategirapportens framtagande (t.ex. rapportering, reserapporter, studier, utvärderingar, analyser och anteckningar från partnermöten).

Kapitel 1 sammanfattar Sidas bedömning av strategigenomförandet per strategimål. **Kapitel 2** ger en översikt av strategisammanhanget och beskriver den kontext (tematisk/geografisk) i vilken strategin genomförs. **Kapitel 3** redovisar resultat från strategigenomförandet. **Kapitel 4** redogör för eventuella implikationer för det fortsatta strategigenomförandet som behöver lyftas till UD.

”**Trafikljusen**” är Sidas viktigaste signalsystem för att följa hur det går i strategigenomförandet. En bedömning görs för varje strategimål och ger en snabb överblick av nuläget. Bedömningen och

¹ I de tidigare resultatstrategierna används begreppet *resultat*. Denna mall använder genomgående begreppet *strategimål* i linje med nya riktlinjer för strategier. I resultatstrategierna är resultaten klustrade kring *resultatområden*. Mallen använder dock genomgående begreppet *stödområde*.

² Dvs. från strategins början fram till 15/3.

motiveringen till denna utgör narrativet i resultatredovisningen (kapitel 3) i strategirapporten. I strategirapporten bedöms två aspekter:

1. **Utveckling mot strategimålet:** Strategimålen anger vad Sidas arbete ska bidra till under en angiven strategiperiod och utgör den huvudsakliga styrningen i strategigenomförandet. Trafikljusbedömning för *utveckling mot strategimålet* används för att få en snabb uppfattning om utvecklingstrender inom de målområden i kontexter där Sida är aktiv. Sidas insatser kan vara med och påverka utvecklingstrender inom de områden där vi är aktiva, men det handlar ofta om större komplexa och långsiktiga förändringar på nationell, regional och/eller global nivå, där ett stort antal faktorer utanför Sidas kontroll inverkar på utvecklingen i kontexten. Trafikljusbedömningen och färgsättningen motiveras och beläggs utifrån tillgänglig statistik, källor eller rapporter.

Bedömning av utvecklingstrender i kontexten i förhållande till **strategimålen**:

- Grön:** Utvecklingen går framåt
- Gul:** Utvecklingen går delvis framåt eller delvis bakåt
- Röd:** Utvecklingen går bakåt

2. **Portföljens relevans:** Sidas strävan är att sätta samman och upprätthålla en relevant och väl avvägd portfölj i förhållande till utvecklingsutmaningar i respektive strategikontext, strategins mål och Sidas ambitioner avseende förväntade förändringar och resultat. *Portföljens relevans*, dvs. om Sida har satt samman en väl avvägd portfölj av insatser och aktiviteter som bedöms bidra till förändring i linje med strategimålet.

Sida måste löpande justera sin förändringsteori och portfölj utifrån olika aspekter:

- (i) föränderlig kontext och sammanhang, (ii) efter den styrning som myndigheten får och (iii) beroende på om aktiviteter inte gett eller förväntas ge resultat. Trafikljusbedömningen och färgsättningen av detta trafikljus beaktar och utgår från dessa aspekter.

Bedömning av **portföljens relevans**:

- Grön:** Portföljen är relevant
- Gul:** Portföljen är delvis relevant
- Röd:** Portföljen är inte relevant

1. Sidas bedömning av strategigenomförandet

	2018		2019		2020	
	Mål ³	Portfölj ⁴	Mål	Portfölj	Mål	Portfölj
Kapacitetsuppbyggnad för forskning, främst i låginkomstländer och –regioner						
Fler samarbetsländer har kapacitet att självständigt genomföra forskarutbildningar och bedriva forskning av hög kvalitet						
Fler kvinnor genomgår forskarutbildning och bedriver forskning						
Stärkta förutsättningar och stärkt förmåga hos nationella och regionala forskningsaktörer att delta i internationell forskning och forskningsdialog						
Fler samarbetsländer och regionala forskningsaktörer har kapacitet att formulera och genomföra såväl nationella som regionala forskningsstrategier						
Fler samarbetsländer och regionala forskningsaktörer har ökad kompetens och stärkt infrastruktur för vetenskaplig kommunikation						
Stärkt förmåga hos universitet i samarbetsländerna att kommunicera forskningsresultat som kan vara till nytta för samhällets utveckling						
Global, regional och nationell forskning av relevans för låginkomstländer och –regioner						
Fler utvecklingsrelevanta forskningsresultat vid internationella och regionala forskningsorganisationer samt vid universitet i samarbetsländerna						
Ökat genomslag för ett jämställdhetsperspektiv i forskningen						
Resultat från relevant internationell forskning får ökat genomslag i nationell och regional forskning						
Resultat från nationell och regional forskning får ökat genomslag i internationell forskning						
Främjande av forskning som genom innovation kan bidra till fattigdomsbekämpning och hållbar utveckling						
Fler kontaktytor, nätverk och samarbeten etablerade mellan aktörer från forskningsinstitutioner å ena sidan, och näringsliv, myndigheter och civilsamhälle å den andra						
Förbättrade förutsättningar för forskare att utveckla innovativa idéer med potential att bidra till framväxandet av nya produkter och tjänster som bidrar till minskad fattigdom och ett hållbart samhälle						
Förstärkning av universitetens roll och bidrag till innovationsprocesser och –system						

³ Bedömning av utvecklingen i kontexten i förhållande till **strategimålen**: Grön: Utvecklingen går framåt; Gul: Utvecklingen går delvis framåt eller delvis bakåt; Röd: Utvecklingen går bakåt.

⁴ Bedömning av **portföljens relevans**: Grön: Portföljen är relevant; Gul: Portföljen är delvis relevant; Röd: Portföljen är inte relevant.

2. Översikt av strategisammanhanget

Kunskap och forskning är grundläggande för att nå samtliga mål inom Agenda 2030. Fungerande välfärdssamhällen är kunskapssamhällen som har förutsättningar att vara inkluderande, jämlika och hållbara. Strategin för forskningssamarbete och forskning inom utvecklingssamarbetet ska bidra till stärkt forskning av hög kvalitet och relevans för fattigdomsbekämpning och hållbar utveckling med fokus i första hand på låginkomstländer och -regioner.

I denna strategirapport redovisas Sidas forskningssamarbete för det mycket speciella året 2020. Covid-19-krisen har lett till förseningar och svårigheter att genomföra delar av de forskningsprogram som Sida stödjer, men också nya satsningar och nya erfarenheter. Inte minst har krisen lyft fram det skriande behovet av forskning och forskningsnära innovation med utgångspunkt i den lokala kontexten också i låginkomstländer. Dessutom har såväl samarbetsparter som Sida påverkats av den snabba digitaliseringen av arbetssätt och informationsutbyte, men de digitala förutsättningarna för forskare i Sidas samarbetsländer släpar efter.

Strategin har till och med 2020 gällt under sex av sina totalt sju år. Vid 2020 års utgång hade 898 miljoner kronor betalats ut av det anslagna beloppet om 920 miljoner kronor. Utbetalningarna fördelar sig på ett femtiotal enskilda insatser.⁵ I det följande diskuteras forskningssamarbetet i förhållande till omvärldsförändringar, Sveriges roll för forskningssamarbetet och synergier med andra svenska strategier. I kapitel 3 redovisas strategins genomförande per stödområde och strategimål. Rapporten avslutas med en diskussion om implikationerna inför det sista strateg året, 2021. Specifika forskningsresultat som Sidas forskningsstöd bidragit till redovisas i bilaga 1.⁶

2.1 Förändringar i strategisammanhanget

Covid-19 är ett tydligt exempel på ett globalt hot som måste mötas med ny forskning och kunskap. Att forskning är viktig också i låginkomstländer är en insikt som vuxit under pandemin.⁷ Detta har förstärkt en global medvetenhet om att satsningar på högre utbildning och forskning har avgörande betydelse för kompetensförsörjning, effektiva institutioner och social normbildning. Inte minst ställer den demografiska utvecklingen i många av Sidas samarbetsländer krav på ökad kapacitet att ta tillvara de ungas intellektuella förmåga och att utveckla kvaliteten i den högre utbildningen.⁸

Biståndsgivare och forskningsfinansiärer har under 2000-talet i ökande grad engagerat sig för att stödja forskning och uppbyggnad av forskningskapacitet i låginkomstländer.⁹ Ett tydligt tecken är att ett sjunde handlingsområde, ”*science, technology, innovation and capacity building*” 2015 lades till

⁵ Det totala antalet insatser är fler och inkluderar några mindre stödinsatser (utvärderingar, granskningar med mera), liksom insatser som ännu inte stängts i systemet. I de cirka femtio insatserna räknas dessutom varje bilateralt samarbete som en insats, även om det i vissa fall handlar om flera avtal med olika universitet och samarbetsparter.

⁶ Listan i bilaga 1 är ett mycket litet urval av all den forskning som lett fram till publicering under året med hjälp av Sidas stöd (se vidare diskussion i kapitel 3.2.1). Notera också att inrapporteringen till årets strategirapport i många fall hämtats från årsmöten under 2020, vilka till stor del rör samarbetsparternas återrapportering av händelser under 2019.

⁷ Fernando Santiago, Claudia De Fuentes and Jahan Ara Peerally, ”COVID-19: A wake up call for research and industrial capacity-building”, *Industrial Analytics Platform*, May 2020.

⁸ Kariku, Thomas and Elizabeth Marincola, ”Quality Research in Africa and Why It Is Important”, *ACS Omega* 2020, 5 24155-24157; [Quality Research in Africa and Why It Is Important \(acs.org\)](https://doi.org/10.1021/acsomega.3c00000). I Afrika söder om Sahara är 42 procent av befolkningen yngre än femton år, jämfört med den globala siffran på 26 procent och EUs 15 procent (se [Population ages 0-14 \(% of total population\) | Data \(worldbank.org\)](https://data.worldbank.org/SD/SH.UY.CD)).

⁹ Detta kan jämföras med 1990-talets syn, företrädd bland annat av Världsbanken, att fattiga länder inte ska lägga knappa resurser på forskning och högre utbildning, utan importera den kunskap som behövs. Se Veronica Brodén-Gyberg, *Aiding science. Swedish research aid policy 1973-2008; Linköping studies in arts and science, No 594*, 2013.

den plan för hur låginkomstländer ska kunna ta sig an och finansiera utmaningarna i Agenda 2030 (*Addis Ababa Action Agenda*).¹⁰ Parallellt har den globala vetenskapliga produktionen ökat och investeringarna i forskning och utveckling dubblats sedan finanskrisen 2008.¹¹

Men det satsas för lite resurser på forskning i och för låginkomstländerna, både av internationella finansierare och av låginkomstländerna själva: i länderna i Afrika söder om Sahara gick 2017 (senaste rapporteringsåret) i snitt bara 0,4 procent av BNI till forskning och utveckling, jämfört med 2,5 procent i Nordamerika och Västeuropa.¹² I reda pengar är obalansen ännu större, eftersom de afrikanska ekonomierna är små. Och forskningskapaciteten i låginkomstländer är fortfarande mycket låg: det finns knapp 100 forskare per miljon invånare i Afrika söder om Sahara, jämfört med det globala genomsnittet på 1 200.¹³ Konsekvensen är att länderna inte har resurser att utveckla kapacitet och kunskap att hantera hållbarhetsutmaningarna och minska fattigdomen.

Covid-19-krisen har lett till minskat finansiellt utrymme bland många forsknings- och biståndsfinansierare, även om omfattningarna av neddragningarna ännu är oklara.¹⁴ Samtidigt finns en stor efterfrågan på ökade forskningssatsningar. Det handlar dels om den relativa underfinansieringen av forskning i och för låginkomstländer generellt, dels om att i pandemins efterföljd långsiktigt ”återuppbygga bättre”. De globala obalanserna riskerar att vidga gapet mellan låg- och höginkomstländer än mer, trots att det finns en lång rad frågor där låginkomstländerna behöver egen kunskap och analys. Det gäller till exempel hur miljöförstöring och klimatförändringar ska hanteras på ett hållbart sätt i låginkomstländer. Det gäller också forskning om hälsa och hälsosystem för människor som lever i fattigdom, i en tid när forskningsfinansieringen överlag går till forskning om välfärdssjukdomar typiska för den industrialiserade delen av världen. Och de digitala språng som världen just nu tar, kräver stora investeringar i kunskap för att inte lämna låginkomstländerna än mer på efterkälken.

Andra utmaningar i strategisammanhanget är att demokratin vacklar, de mänskliga rättigheterna undermineras och vetenskap och objektiv kunskap ifrågasätts på många håll. Ett konkret exempel på dessa tendenser är den tilltagande vaccinationsskepsisen, med långtgående konsekvenser inför den globala massvaccineringen mot covid-19 som förestår.¹⁵ Pandemin har också i flera fall tjänat som ursäkt för ytterligare inskränkningar i det demokratiska utrymmet och förstärkt hoten mot den akademiska friheten. Akademisk frihet handlar både om institutionell frihet: att forskare fritt kan ta sig

¹⁰ *Addis Abeba Action Agenda* antogs 2015 inom den så kallade *Financing for Development*-processen, som inleddes 2002 med *Monterrey consensus* och följdes upp med *Doha declaration* 2008.

¹¹ *International Science Council (ISC)*, “*Funding International Research Collaboration for Sustainable Development. A preliminary background study*”; opublicerad rapport, sid 9 med referens till *R&D Magazine* 2019.

¹² UNESCO/UIS Fact Sheet No. 59 June 2020 FS/2020/SCI/59, sid 3. Enligt Wachira Kigotho i *University World News*, Global Edition: “*Donor funding rules limit basic research opportunities*”, från 9 januari 2021, åtog sig de afrikanska länderna, genom African Union’s Executive Council, redan 2007 att satsa en procent av BNI på forskning och utveckling senast 2010, vilket alltså inte uppfyllts.

¹³ I Sverige är siffran ungefär 7 500. Uppgifterna är hämtade från *Unesco Institute for Statistics* http://data.uis.unesco.org/Index.aspx?DataSetCode=SCN_DS&lang=en#

¹⁴ Om konsekvenserna för forskningen, se Rovenskaya, E., Kaplan, D., Sizov, S. (2021). ”Strengthening Science Systems. Thematic Report. In: *Transformations within reach: Pathways to a sustainable and resilient world.*” IIASA-ISC [IIASA-ISC-Reports-Science-Systems.pdf](https://www.iiasa-isc.org/Reports-Science-Systems.pdf) (council.science). Om konsekvenserna för biståndet se *Development Initiatives* rapportering från November 2020, som bland annat indikerar att många bilaterala givare gjort betydande neddragningar i sitt bistånd, samtidigt som många multilaterala organ ökat sitt ODA-stöd (framförallt i form av mjuka lån): [How is aid changing in the Covid-19 pandemic? - Development Initiatives](https://www.devinet.org/en/2021/01/10/global-health-issues-to-track-in-2021/) (devinit.org)

¹⁵ WHO rankade 2019 vaccinationsskepsis som ett av de tio främsta hälsohoten ([Ten threats to global health in 2019](https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/ten-threats-to-global-health-in-2019) ([who.int](https://www.who.int)); 2021 var det en del av de tio främsta hälsofrågor som bör bevakas enligt WHO ([10 global health issues to track in 2021](https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/ten-threats-to-global-health-in-2021) ([who.int](https://www.who.int))). Vaccinationsskepsis förekommer från högsta politiska nivå, till exempel i Tanzania: se [Coronavirus in Tanzania: The country that's rejecting the vaccine - BBC News](https://www.bbc.com/news/health-57888888).

an relevanta forskningsfrågor, och om individens frihet: att forskare fritt kan föra fram sina forskningsresultat.

Covid-19-krisen riskerar dessutom att ha särskilt allvarliga konsekvenser för flickor och kvinnor i låginkomstländer.¹⁶ I relation till forskningssamarbetet är konsekvenserna av skolstängningar ett specifikt problem. Förutom att en hel generations (flickors och pojkars) grundutbildning försämras, vilket äventyrar rekryteringsbasen för forskning, finns risken att särskilt flickor tas ur skolan för att ta över vårdgivande uppgifter i hemmen. På sikt förstärks därmed den obalans som råder i många av Sidas samarbetsländer, där redan generellt fler män än kvinnor avslutar sin universitetsutbildning. Redan nu är det tydligt att kvinnliga forskares deltagande som medförfattare i vetenskapliga artiklar minskat under pandemins första månader, med konsekvenser för enskilda karriärer och för forskningsproduktionen generellt och jämförs mödrar och fäder som alla har en doktorsexamen, har mödrarnas arbetade timmar (dvs den tid de lägger på forskning) minskat betydligt mer än fädernas.¹⁷

2.2 Sveriges roll i strategisammanhanget

Sverige har ett unikt sätt att bygga forskningskapacitet i låginkomstländer och har utvecklat metoder och relationer under lång tid. Sveriges stora förtroendekapital skapar förutsättningar för ett effektivt och katalytiskt forskningssamarbete. Lokal forskningskapacitet är en nödvändighet för att forskning ska vara relevant och legitim och bidra till förändring i våra samarbetsländer. Men det behövs fortsatta svenska satsningar för att upprätthålla förtroendet och utveckla svenskt forskningssamarbete.

Det svenska forskningsstödet vilar på värderingar om lokalt ägarskap, långsiktighet och givarsamordning och ser allt forskningsstöd som del av ett sammanhängande system: det går till forskarutbildningar och andra funktioner på universiteten, till nationella forskningsråd och forskningsmyndigheter, men också till regionala och internationella forskningsaktörer, som bedriver utvecklingsrelevant forskning och erbjuder forskningsmöjligheter för forskare från låginkomstländer.

Det svenska forskningssamarbetet har fokus på att bygga upp fungerande forskningsinstitutioner, medan många andra givares stöd enbart går till individer som utbildas vid västerländska universitet. Sverige är också ganska ensamt om att ge breda programstöd/kärnstöd, medan andra givare ger öronmärkta stöd på avgränsade områden; kärnstödet möjliggör för forskningsaktörerna att själva utforma sin forskningsagenda på ett långsiktigt hållbart sätt.

I dialogen med internationella samarbetsparter och andra forskningsfinansiärer driver Sida vikten av forskning och lokal forskningskapacitet för att forskningen ska förankras i kontextuellt relevanta forskningsfrågor och lösningar. Sida driver också att medel företrädesvis tilldelas i öppna forskningsutlysningar i konkurrens, där den bästa forskningen får stöd. Sida söker också integrera frågor som är centrala i svenskt utvecklingssamarbete (framförallt de fem olika perspektiven) i forskningssamarbetet.¹⁸

¹⁶ Se till exempel Världsbankens sammanställning från april:

<http://documents1.worldbank.org/curated/en/618731587147227244/pdf/Gender-Dimensions-of-the-COVID-19-Pandemic.pdf>

¹⁷ Mödrarna minskade sin arbetstid 33 procent mer än fäderna. Se *Science Magazine*: [Pandemic hit academic mothers especially hard, new data confirm | Science | AAAS \(sciencemag.org\)](#) och också underliggande forskning: Holly O. Witteman, Jenna Haverfield, and Cara Tannenbaum, "COVID-19 gender policy changes support female scientists and improve research quality"; PNAS February 9, 2021 118 (6) e2023476118; <https://doi.org/10.1073/pnas.2023476118>

¹⁸ Se diskussionen om perspektivens roll för forskningssamarbetet i fjolårets fördjupade strategirapport.

Samarbetspartens ägarskap är viktigt, men i dialogen försöker Sida också öka engagemanget för specifika frågor, till exempel forskning om miljö- och klimateffekter inom jordbruksforskning, eller fortsatt forskning om smittsamma sjukdomar inom hälsoforskning. Utöver detta är Sverige relativt ensamt om att stötta basvetenskaperna. Sida uppmuntrar universitetens ambitioner på området och stödjer dessutom flera internationella aktörer som satsar på forskning inom bland annat matematik, fysik, kemi och biologi.

Sida försöker också identifiera och stödja underfinansierade forskningsområden, där ett antal nya satsningar har initierats. En gäller stöd till en framväxande generation forskare inom artificiell intelligens (AI) på den afrikanska kontinenten. Sida arbetar också med den så kallade ”One-health-ansatsen”, som integrerar forskning om biologisk mångfald med forskning om livsmedelssäkerhet, zoonoser och antimikrobiell resistens. En viktig satsning på forskning inom humaniora pågår, bland annat genom ett program för forskare i Sahelregionen för att fördjupa kunskapen om regionens historia och dess kulturella uttryck, som kan bidra till konfliktlösning och demokrati.

Sida har beslutat om flera nya stöd för att stärka forskning i anslutning till covid-19-krisen. I många pågående samarbeten har programmen också delvis ställts om mot ett ökat fokus på covid-19-relaterad forskning, såväl kring medicinska konsekvenser i låg och lägre medelinkomstländer, som bredare studier av hur pandemin drabbar samhällen och hur effekterna kan hanteras. Pandemin och dess effekter bland forsknings- och samhällsaktörer påverkar naturligtvis genomförandet av strategin. Men även om detta fokus är begripligt och angeläget, är det viktigt att fortsätta stödja forskning i enlighet med forskningsorganisationernas program.¹⁹

2.3 Synergier med andra svenska strategier och aktörer

Det finns synergier mellan forskningssamarbetet och andra strategier inom biståndet:

- De bilaterala forskningsprogrammen i ett urval länder, framförallt i Afrika, bidrar till de bilaterala strategierna för dessa länder, bland annat enligt följande:
 - Sveriges strategi för Moçambique anger att ”synergier med forskningssamarbetet bör sökas för att främja kunskap och innovation inom samtliga resultatområden”;
 - i Rwandastrategin har landsramen finansierat stöd till universitetet i syfte att stärka högre utbildning;
 - forskningssamarbetet i Kambodja ansluter till det utbildningsstöd som är del av den bilaterala strategin;
 - Sida undersöker förutsättningar för forskningssamarbete i några sköra och instabila länder (Afghanistan, Myanmar, Palestina och Somalia) i enlighet med regeringens och Sidas prioritering; pandemin har försetat arbetet, liksom politiska skeenden i dessa fragila länder (nu senast militärövertagandet i Myanmar); engagemanget för forskningssamarbete hos avdelningar och ambassader varierar, vilket ibland försvårar potentiella synergier.
- Explicita krav på forskning finns i strategin för global jämställdhet och kvinnors och flickors rättigheter.
- Strategin för hållbar social utveckling bidrar med stöd till WHO-relaterad forskning.
- I strategin för hållbar miljö, hållbart klimat och hav samt hållbart nyttjande av naturresurser finns synergier med forskningsstödet, särskilt stödet inom jordbruksforskningsskonsortiet CGIAR.

¹⁹ Se bland annat “About TDR operations during COVID-19 outbreak, TDR Research for diseases of poverty, Covid-19 and TDR”, John Reeder, hämtat från WHO:s hemsida 2020-12-17: [TDR | COVID-19 and TDR \(who.int\)](https://www.who.int/tdr/about-tdr-operations-during-covid-19-outbreak).

Det finns också potentiella synergier mellan forskningssamarbetet och flera andra strategier inom biståndet, även om de ännu inte lett till explicita samarbeten, till exempel följande:

- Forskningsstödet bidrar till uppbyggnad av analytisk kompetens och kritiskt tänkande, som är viktigt för en välinformerad samhällsdebatt; det finns starka synergier mellan strategin för forskningssamarbete och strategin för mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer.
- Stärkt forskningskapacitet är en förutsättning för kvalitet i utbildningssystemen, vilket i olika grad berör alla strategier där stöd till utbildning ingår.

Sida har dessutom ett omfattande och betydelsefullt samarbete med det svenska forskarsamhället:

- Det bilaterala forskningssamarbetet vore omöjligt utan svenska universitets engagemang.
- Sidas vetenskapliga råd, som utses av regeringen, utgör en länk till svensk forskning.
- Förutom en delad strategi, är Vetenskapsrådet (VR) en viktig samarbetspart för Sida, bland annat i den gemensamma utlysningen om hållbarhet och resiliens, där också Formas och Forte deltar.
- På innovationsområdet samverkar Sida med innovationsrådet Vinnova.
- Övriga forskningsråd deltar också i pågående internationella processer kring ökad forskningsfinansiering av utvecklingsrelevanta områden.

Det finns andra svenska politikområden där det finns synergier med forskningssamarbetet:

- Sidas stöd till *Joint Programming Initiative on Antimicrobial Resistance* (JPIAMR) skapar synergier med Sveriges strategi för att bekämpa antibiotikaresistens.²⁰
- Inom SRHR (*sexual and reproductive health*) finns synergier att utveckla, men övriga svenska aktörer (Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen) har främst målsättningar som rör Sverige och andra höginkomstländer.

3. Resultatredovisning

Forskning är i hög grad en internationell verksamhet, som bygger på samarbeten och erfarenhetsutbyten mellan forskare i olika länder. Covid-19-krisen har försvårat sådant samarbete liksom datainsamling, laboratoriearbete och möjligheterna att föra ut och tillämpa forskningsrön i samhället. Men den snabba övergången till digitala verktyg har också haft positiva effekter, både för innovation och för ett bredare deltagande i delar av forskningsorganisationernas verksamhet. Och nedstängningarna har delvis gett doktorander och handledare mer tid för fördjupning och skrivande.

Sidas bidrag till förändring på strateginivå

De tre stödområden inom forskningsstrategin som Sida ansvarar för: stärkande av forskningskapacitet, stöd till utvecklingsrelevant forskning och främjande av forskningstillämpningar (innovation), är alla relevanta för forskningssamarbetets tre geografiska nivåer: bilateral, regional och global nivå, men i olika grad.²¹ Det bilaterala stödet syftar i första hand till att bygga upp forskningsmiljöer och utbilda forskare vid universitet i samarbetsländerna, men producerar också relevant forskning. Det regionala

²⁰ <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2020/02/uppdaterad-strategi-for-arbetet-mot-antibiotikaresistens/>

²¹ Sida enhet för forskningssamarbete, FORSK, har huvudansvar för forskningsstrategin. Stödområde fyra, stöd till svensk utvecklingsrelevant forskning, hanteras av Vetenskapsrådet. Medel från anslagspost 32 delegeras från FORSK till AFRIKA för bilaterala och regionala insatser. AFRIKA delegerar medel vidare till UM i Addis Abeba, Maputo, Kigali, Dar-es-Salaam och Kampala. FORSK delegerar också medel till RÄTTVIS/AFRIKA som handlägger regionala insatser. Vidare delegerar FORSK medel till HUMASIEN för regionala insatser som delegerar medel vidare till UM i Bangkok. Det bilaterala universitetssamarbetet i Bolivia har hittills handlagts av FORSK, men är i färd med att överlämnas till handläggare vid UM i La Paz, vilket kommer att leda till delegering av medel till ambassaden via EUROLATIN.

och globala stöden till olika forskningsorganisationer och nätverk syftar i första hand till att producera forskning av relevans för låginkomstländer, men i stöden ingår också uppbyggnad av forskningskapacitet. Det explicita stödet till innovation är litet, men innovationsaspekter ryms i flertalet andra forskningsstöd.²²

Forskningssamarbetet är mycket långsiktigt. En forskarutbildning tar i normalfallet fyra till fem år. Som nyexaminerad forskare fortsätter lärandet genom samarbeten med mer seniora forskare. I en väl fungerande forskningsmiljö finns många sådana forskarutbildade personer, men miljön byggs inte under en avtalsperiod. Likaså är forskningsprocessen ofta tidskrävande. Det tar tid att gå från idé till publicerbara forskningsresultat och ytterligare tid innan resultaten kan anammas av omvärlden.

Med Sidas systemsyn, betoning på ägarskap och ambition att stödja befintliga strukturer följer också ett ansvar att se till att systemen fungerar. En ganska stor andel av de bilaterala programmen ägnas administrativa stöd. Sida följer också noga upp forskningsorganisationernas system för intern styrning och kontroll och effektivitets- och upphandlingsrevisioner genomförs. Generellt rapporterar organisationerna allt bättre och tydligare i enlighet med gällande regelverk.

En effektiv förvaltning av finansiella medel är också en grundförutsättning för att stävja korruption. Det finns specifika korruptionsrisker i forskningssamarbetet. Vem som ska få forskningsanslag, doktorandplatser eller forskartjänster baseras på kollegiala bedömningar och där finns särskilda risker för jäv. Dessutom är studenter, doktorander och juniora forskare ofta beroende av seniora forskares bedömningar eller välvilja för att få ut examensbesked eller delta i forskning. Förutom bestickning uppmärksammas den speciella risken för ”*sextortion*” i universitetssammanhang (att kräva en sexuell tjänst i utbyte mot, till exempel, ett visst betyg; *sextortion* är både könsbaserat våld och korruption).²³ Att insistera på öppna utlysningar och transparens i bedömningsprocesser, att värna akademisk frihet och föra dialog om jämställdhet med samarbetsparterna är sätt att motverka korruption. Och forskningssamarbetets överordnade syfte: att bidra till samarbetsländernas institutionella utveckling genom fungerande system för kunskapshantering och analys, är i sig ett viktigt bidrag till anti-korruption.

I redogörelsen nedan anges om *utvecklingen mot respektive strategimål* inom varje stödområde går framåt (grönt), delvis framåt eller delvis bakåt (gult), eller bakåt (rött) enligt de trafikljus som redovisas i avsnitt 1. En rättvisande trafikljusbedömning är en grannlaga uppgift, eftersom flera av målen rör breda fält där Sidas bidrag kan vara mycket framgångsrikt, men ändå marginellt. Den genomgående bedömningen är att *portföljen är relevant* (grön i trafikljusen ovan): det finns inga insatser i portföljen som inte är relevanta åtminstone för något (och ofta för flera) av de många mål som gäller för innevarande strategi. Det görs därför inga särskilda skrivningar om portföljens relevans för varje strategimål.

²² Cirka 50 procent av insatsmedlen handlar om stöd till internationella forskningsorganisationer, cirka 15 procent går till regionala organisationer, medan det bilaterala stödet tar drygt 35 procent i anspråk. Vad gäller fördelningen mellan stödområden går cirka 50 procent av stödet till uppbyggnad av forskningskapacitet och knappt 40 procent till utvecklingsrelevant forskning. Det explicita stödet till innovation utgör fortfarande bara drygt tio procent av portföljen.

²³ Se bland annat Eldén, Å., D. Calvo, E. Bjarnegård, S. Lundgren and S. Jonsson (2020), *Sextortion: Corruption and Gender-Based Violence*, EBA Report 2020:06, the Expert Group for Aid Studies (EBA), Sweden.

3.1 Stödområde 1: Kapacitet för forskning

	2018		2019		2020	
	Mål	Portfölj	Mål	Portfölj	Mål	Portfölj
Kapacitetsuppbyggnad för forskning, främst i låginkomstländer och -regioner						
Fler samarbetsländer har kapacitet att självständigt genomföra forskarutbildningar och bedriva forskning av hög kvalitet						
Fler kvinnor genomgår forskarutbildning och bedriver forskning						
Stärkta förutsättningar och stärkt förmåga hos nationella och regionala forskningsaktörer att delta i internationell forskning och forskningsdialog						
Fler samarbetsländer och regionala forskningsaktörer har kapacitet att formulera och genomföra såväl nationella som regionala forskningsstrategier						
Fler samarbetsländer och regionala forskningsaktörer har ökad kompetens och stärkt infrastruktur för vetenskaplig kommunikation						
Stärkt förmåga hos universitet i samarbetsländerna att kommunicera forskningsresultat som kan vara till nytta för samhällets utveckling						

Att främja uppbyggnad av forskningskapacitet ingår i olika grad i samtliga insatser inom forskningssamarbetet. I de bilaterala samarbetena sker detta genom forskarutbildningar där doktorander, i första skedet befintlig personal vid universiteten, varvar forskning vid hemmauniversiteten med utbildning och handledning vid svenska universitet (den så kallade *sandwich-modellen*) eller, i ökande grad, i lokala forskarutbildningar. I flertalet av de organisationer som får stöd för att genomföra utvecklingsrelevant forskning stärks också forskningskapacitet, bland annat genom att forskare från låg- och lägre medelinkomstländer ges möjlighet att forska och delta i kurser och konferenser.

Sida försöker också på olika sätt stödja strategiska partners för att främja vetenskapens roll i högre utbildning och samhället i övrigt i låginkomstländer. Detta sker främst i Afrika, där Sida samarbetar med flera panafrikanska organisationer. *African Academy of Sciences* (AAS) driver påverkansarbete men hanterar också vissa forskningsutlysningar.²⁴ *Association for African Universities* (AAU) fokuserar framförallt på informationsutbyte och kvalitetssäkring av den högre utbildningen i Afrika.²⁵ Sida stödjer *Science Granting Councils Initiative* (SGCI) som samlar 15 olika afrikanska forskningsråd för att öka deras kapacitet att förmedla forskningspengar.²⁶ Sydafrikanska *National Research Foundation* (NRF) medverkar i SGCI, men fungerar också som egen kanal för

²⁴ Sida stödjer, genom AAS, innovationsutlysningen *Grand Challenges Africa*. Under 2020 gick delar av detta stöd till en riktad utlysning till afrikanska forskargrupper för covid-19-relaterad forskning; PLANit 11483.

²⁵ AAU arbetar generellt med att utveckla policyer för universitet på en lång rad områden, bland annat när det gäller tillgång till afrikanska vetenskapliga publikationer på nätet, liksom stärkande av kvinnors deltagande i vetenskapliga sammanhang och möten mellan universitetsrektorerna i regionen; PLANit 51000136.

²⁶ *Science Granting Councils Initiative* (SGCI) involverar 15 nationella forskningsråd i Afrika, med syfte att stärka råden kapacitetsmässigt (att utforma och följa upp forskningsprogram och att hantera forskningsutlysningar). I samarbetet ingår brittiska biståndsmyndigheten dfid och det sydafrikanska forskningsrådet *National Research Foundation* och det drivs av det kanadensiska organet för biståndsfinansierad forskningsstöd IDRC (International Development Research Centre); PLANit 11489.

forskningsmedel från Sida.²⁷ Dessutom är NRF en viktig afrikansk röst för stärkt forskningskapacitet och forskning för hållbar utveckling.

Covid-19-krisen har påverkat kapacitetsstärkandet. Bland annat har många *sandwich*-doktorander haft svårigheter att resa till Sverige medan andra tvingats stanna längre än planerat. Detta har krävt mycket uppföljning inom det bilaterala samarbetet. Krisen har förstärkt en tendens till förseningar som relativt ofta uppstår i Sidas universitetssamarbeten, bland annat på grund av underbemanning och byråkratiska hinder vid universiteten i samarbetsländerna. Samtidigt har krisen i viss mån också inneburit mer tid för doktorander att fördjupa sig i sitt avhandlingsarbete, liksom mer tid för handledning. Och alla program försenas inte av pandemin. Ett exempel är att flera program inom Sidastödda *Special Programme for Research and Training in Tropical Diseases* (TDR) har en långsiktig ambition att genomföra kapacitetsstärkande element med lokala lärare/forskare, en utveckling som påskyndas i covid-19-situationen.²⁸ Den internationella hälsoforskningsorganisationen *icddr*,^b i Bangladesh rapporterar att digitala seminarier och undervisning på många sätt fungerar bättre än traditionell klassrumsundervisning.²⁹

Våren 2020 tog Sida emot slutversionen av en utvärdering av den svenska bilaterala modellen för stärkande av forskningskapacitet. Syftet med utvärderingen har varit att få en utomstående bedömning av Sidas bilaterala modell, men också att stimulera till internt lärande och utveckling av modellen. Utvärderingen konstaterar att Sidas forskningsstöd är *“generous in funding, long-term in implementation and principled in approach. It has also upheld core values of equal partnerships, ownership, human rights and gender equality.”* Utvärderingen påpekar vikten av kreativa möten mellan forskare för att få till stånd en fungerande forskningsmiljö och uppmanar Sida att satsa mer på förändringsaktörer. Utvärderingen lämnar 15 konkreta rekommendationer. I sitt *Management Response* (MR) instämmer Sida helt eller delvis i tio av dessa.³⁰

Utvärderingens uppmaning att på olika sätt öka utrymmet för forskning är viktigt; många forskare i samarbetsländerna har svårt att få tid och råd för forskning. Att satsa mer på detta är i linje med hur Sidas modell har utvecklats, bland annat med fler stöd till så kallade *post-docs* liksom stöd för att öka tillgången till forskningsanslag. Det finns dock en motsättning i utvärderingens rekommendation att i högre grad satsa på starka, förändringsdrivande aktörer och Sidas uppdrag att bygga forskningskapacitet i första hand i låginkomstländer- och regioner, där det är brist på starka aktörer. Sida har parallellt med utvärderingens slutförande etablerat en metodgrupp för det bilaterala forskningssamarbetet som tar tillvara utvärderingens rekommendationer och Sidas egna erfarenheter av vad som fungerar och hur Sidas ansats ska utvecklas.

3.1.1 Fler samarbetsländer genomför forskarutbildningar och bedriver forskning

Bedömningen är att utvecklingen mot strategimålet delvis går framåt. Genom forskningssamarbetet byggs forskningskapacitet: doktorander utbildas och viktig forskning bedrivs. Men samarbetet är ofta utmanande och förseningar uppstår; covid-19-krisen förstärker i många fall denna problematik.

²⁷ NRF hanterar Sidas medel till forskare från låginkomstländer i *Belmont Forum Call on Oceans Sustainability* och den separata utlysningen *Covid -19 Africa Rapid Research Fund*; PLANit 12780.

²⁸ TDR är ett gemensamt program för UNICEF, UNDP, Världsbanken och WHO (som kanaliserar Sidas stöd); PLANit 5410017101.

²⁹ PLANit 54100089.

³⁰ *Evaluation of Sida's Model for Bilateral Research Cooperation*, Sida evaluation 2021:2; Sidas *Management Response* kommer att ingå i publiceringen av utvärderingen under våren 2021

Bilateralt forskningssamarbete finns för närvarande i sju länder: Bolivia, Etiopien, Kambodja, Moçambique, Rwanda, Tanzania och Uganda. Flera samarbeten har försenats av pandemin. Avtalet med Makerereuniversitetet i Uganda har till exempel förlängts fram till och med 2022 för att doktorander ska kunna slutföra sina utbildningar och programmet ska kunna fasas ut. Men från samarbetet i Moçambique rapporteras att forskningsproduktionen, trots att samhället i hög grad stängts ned, varit nästan i paritet med ett vanligt år, tack vare snabba omläggningar (även om det skett förseningar i några underprogram). Det bilaterala forskningssamarbetet med Rwanda har försenats delvis på grund av pandemin, men också på grund av en anmälan om oegentligheter som följts upp med revisioner.³¹

En utmaning för Sidas universitetssamarbeten är att universiteten ofta är viktiga samhällsaktörer och påverkas av den politiska situationen i länderna. De politiska spänningarna i Bolivia fram till presidentvalet i oktober 2019, till exempel, ledde bland annat till upprepade universitetsstängningar. I Etiopien har kriget i Tigray drabbat Adigratuniversitet som plundrats, men detta har inte spillt över på samarbetet med *Addis Abeba University*.

Sida undersöker också förutsättningarna för nya forskningssamarbeten med ett antal länder: Afghanistan, Myanmar, Palestina och Somalia. Forskningssamarbete med dessa fragila stater ställer särskilda krav och formerna måste vara delvis annorlunda än för nuvarande modell. Sida har tagit fram flera studier som kartlägger förutsättningarna för forskningssamarbete, bland annat i Palestina³² och Somalia.³³ En liknande kartläggning planeras för Afghanistan, men kan i dagsläget inte genomföras. Överhuvudtaget försenas arbetet med att etablera forskningssamarbete i nya länder av covid-19-krisen. Ett exempel är att en planerad resa till Myanmar i maj 2020 skjuts upp till 2021 (men som nu också försenats på grund av den politiska utvecklingen i Myanmar). Syftet med resan var möten med ministerier och forskare, med många känsliga frågor som inte kan avhandlas i digitala möten.³⁴ Nya bilaterala insatser kräver för övrigt en nära samverkan med ambassaderna i dessa länder, som försvårats av att covid-19-krisen påverkat ambassadernas närvaro i länderna.

Stärkande av forskningskapacitet är en målsättning också för andra stöd. Forskarutbildning och stöd till doktorander ingår i flera regionala och internationella stöd. En reflektion från *Biosciences Eastern and Central Africa* (BecA) vid CGIAR-institutet ILRI (*International Livestock Research Institute*) i Nairobi är att det har blivit allt svårare att finansiera program enbart inriktade på kapacitetsbyggande (stipendieprogram).³⁵ För BecAs del planeras en ny inriktning, där kapacitetsstärkandet integreras i redan finansierade forskningsprojekt.

Från Bangkok rapporteras förseningar inom flera regionala kapacitetsstärkande program med inställda kurser/workshops för doktorander liksom svårigheter för doktorander att resa till de universitet de är knutna till.³⁶ *Consortium for Advanced Research Training in Africa* (CARTA) vid *African Population and Health Research Center* (APHRC), som bedriver tvärvetenskaplig intensivutbildning för afrikanska doktorander inom hälsorelaterade frågor, rapporterar att man tvingas ställa in kurser och aktiviteter; detta medför att medlen för dessa budgetposter inte går åt, medan personalkostnaderna är

³¹ Frågan är utredd och samarbetet har återupptagits.

³² Jad Isaac, Hatem Jemmali, Belal Fallah, Ferdoos Al-Issa, Abeer Istanbuli, Mazen Abu Qamar and Ala Al Azzeh "Study of Higher Education and Research in Palestine", report to Sida, August 2019.

³³ ODI/Sida Report "Research in Somalia: opportunities for cooperation" av Arnaldo Pellini med flera. Februari 2020. <https://www.odi.org/publications/16638-research-somalia-opportunities-cooperation>

³⁴ PLANit 14407.

³⁵ PLANit 51050080.

³⁶ EEPSEA; PLANit 52190012; SUMERNET; PLANit 10851; MEKARN; PLANit 52190019.

på samma nivå som tidigare.³⁷ Konsekvensen är att forskningsprogrammen blir dyrare när samma mängd aktiviteter utförs över längre tid eller att kvaliteten blir sämre när färre moment hinns med.

3.1.2 Fler kvinnor genomgår forskarutbildning och bedriver forskning

Bedömningen är att utvecklingen delvis går framåt. Jämställdhetsarbetet är ständigt närvarande i alla beredningar och i dialogen med partners. Sida driver på för att universitet och organisationer tar fram jämställdhetsplaner. Inom programmen sker mycket för att främja kvinnors möjlighet att forska, men att förbättra jämställdheten inom forskning tar tid. En ojämn könsbalans på universiteten reflekterar jämställdheten generellt i samhället.

Av totalt cirka 1700 inskrivna doktorander, som i olika grad får stöd via Sidas program under det senaste rapporteringsåret, är fortfarande fler män än kvinnor, även om trenden möjligen går mot en jämnare könsfördelning.³⁸ Köns(o)balansen reflekterar att män dominerar offentliga tjänster och arenor i Sidas samarbetsländer och att mycket av forskningsstödet går till traditionellt manligt dominerade forskningsområden.

Det finns några specifika stöd inom jämställdhet. *Organisation for Women in Science Development* (OWSD) lyser ut doktorandstöd och så kallade *early career fellowships* i syfte att främja kvinnliga forskare inom naturvetenskap, ingenjörsvetenskap och informationsteknologi i utvecklingsländer (dvs låginkomstländer och länder som vetenskapligt släpar efter).³⁹ I CARTAs program (omnämnt ovan) ingår särskilda verktyg för att säkerställa att mödrar kan medverka i intensivkurserna genom barnpassning och möjligheter att amma.⁴⁰ Sida har inlett ett samarbete med kanadensiska *International Development Research Centre* (IDRC) inom programmet *Artificial Intelligence for Development in Africa* (AI4D Africa), i syfte att bygga kapacitet för forskning inom artificiell intelligens (AI) samt stötta policyutveckling och tillämpningar av AI i låg- och lägre medelinkomstländer i Afrika. I stödet ingår särskilda genderkomponenter.⁴¹

3.1.3 Ökad förmåga att delta i forskning och forskningsdialog

Bedömningen är att utvecklingen mot strategimålet delvis går framåt. Covid-19-krisen har satt flera käppar i hjulet för nationella och regionala forskningsaktörers möjligheter att delta i forskning och forskningsdialog, även om den också bidragit till en viss mobilisering av forskare i låginkomstländer.

Övergripande är utvecklingen mot strategimålet positiv. Fler forskare från låginkomstländer deltar i internationell forskning. Men covid-19-krisen har medfört att mycket forskningsdialog och utbyte har ställts in eller ställts om till digitala verktyg. Övergången till digital kommunikation ger vinster också i låginkomstländer: fler kan nås och arrangemangen är enkla att genomföra. Men uppkopplingar, elförsörjning och tillgång till digital teknik är ofta betydligt sämre i Sidas samarbetsländer och begränsar deltagandet. Och det samhällsvetenskapliga afrikanska forskningsrådet *Council for Development of Social Science Research in Africa* (CODESRIA), som ställt in sina sommarskolor för

³⁷ CARTA drivs av *African Population and Health Research Center* (APHRC) i Kenya; PLANit 52190019.

³⁸ Data är osäker, dels på grund av ofullständig rapportering, dels på grund av att viss rapportering bara anger totala antalet doktorander. Ungefär samma fördelning (fler män än kvinnor) gäller för de som disputerat under året.

³⁹ OWSD är länkat till *The World Academy of Sciences* (TWAS) och utgör en programenhet inom UNESCO; PLANit 10127.

⁴⁰ PLANit 52190019.

⁴¹ Sidas bidrag till IDRC är totalt 105 miljoner SEK under en femårsperiod. I stödet ingår också en särskild komponent för covid-19-forskning på 28 miljoner SEK under tre år; PLANit 13388.

yngre forskare, påpekar att det ibland är svårt att genomföra seminarier digitalt för frågor som kräver diskussion och interaktion.⁴²

Ett sätt att avhjälpa de digitala hindren är att investera. *African Economic Research Consortium* (AERC), som bygger forskningskapacitet inom nationalekonomi, har fått extra medel för att bygga ut digitala kurser och investera i ICT; det gäller bland annat videokonferensutrustning och bättre bredbandsuppkoppling vid sex universitet och som bedöms ha stort värde för verksamheten också efter pandemin.⁴³

Att öka tillgången till forskningsfinansiering är ett annat sätt att öka förmågan att delta i forskningsdialog. I den internationella dialogen och i dialogen med nationella forskningsråd driver Sida vikten av att forskningsutlysningar ska nå forskare från låginkomstländer. Detta är viktigt för att säkerställa högsta kvalitet och för att forskningen ska vara relevant givet hur de globala utmaningarna tar sig uttryck i den lokala kontexten. Mycket av detta påverkansarbete har under 2020 gått på sparlåga.⁴⁴ Samtidigt har det skjutits till en del forskningsmedel i syfte att adressera forskning kring covid-19 av direkt relevans för låginkomstländer (se avsnitt 3.2.1 nedan).

3.1.4 Nationella och regionala forskningsstrategier

Bedömningen för strategimålet är att utvecklingen delvis går framåt. Att arbeta för att fler samarbetsländer och regionala forskningsaktörer har kapacitet att formulera och genomföra såväl nationella som regionala forskningsstrategier ingår i den kontinuerliga dialog som Sida för med sina partners.

Hittills under 2020 har den dialogen i många fall inte kunnat drivas. Men behovet av forskning och behovet av lokal forskningskapacitet har också tydliggjorts av covid-19-krisen. Detta kan möjligen leda till att Sidas samarbetsländer i högre grad ser behovet av nationell forskningskapacitet och satsningar på forskning, och förhoppningsvis att också världssamfundet ökar sina satsningar på lokal forskningskapacitet.

3.1.5 Forskningsaktörers kompetens och infrastruktur för vetenskaplig kommunikation

Bedömningen är att utvecklingen inom strategimålet går framåt. Även om det finns många brister i infrastruktur och digital access i Sidas samarbetsländer, är en effekt av den hastiga digitaliseringen som pandemin lett till att kommunikationsfärdigheterna stärkts hos Sidas samarbetspartner.

Strategins målsättning är att fler samarbetsländer och regionala forskningsaktörer har ökad kompetens och stärkt infrastruktur för vetenskaplig kommunikation. Sida ger explicita stöd för att stärka forskningskommunikation.⁴⁵ Frågan om vetenskaplig kommunikation ingår alltid i dialogen med samarbetspartners. Att pandemin gett utrymme för förkovran och eget skrivande kan potentiellt

⁴² PLANit 51000196.

⁴³ PLANit 51000169.

⁴⁴ Sida medverkar till exempel i *Global Forum for Funders* som drivs av *International Science Council* och samlar globala forskningsråd för finansiering av forskning om Agenda 2030, där Sida i hög grad driver på för att inkludering av forskare från låginkomstländer i globala utlysningar. Det möte som planerades för maj 2020 i Sydafrika har skjutits fram ett år.

⁴⁵ Sida stödjer *International Network for the Availability of Scientific Publications* (INASP), PLANit 54100090; *African Journals on Line* (AJOL), PLANit13760 och *SciDevNet*; PLANit 54100091.

skynda på färdigheter i till exempel kritiskt tänkande liksom egen medverkan i distansundervisning och samarbete via digitala plattformar.

I en tid när vetenskapsjournalistikens värde aktualiserats genom den pågående pandemin och ”infodemin”, är det värt att notera att Sida, som en av få givare, finansierar vetenskapsjournalistik av god kvalitet särskilt ämnad för låg- och medelinkomstländer. Vetenskapsjournalistik är generellt eftersatt i låg- och medelinkomstländer. Sidastödda *SciDev.Net* är en unik aktör som förutom sin nyhetsbevakning även bygger kapacitet genom träning av vetenskapsjournalister i dessa länder.⁴⁶

3.1.6 Universitetens förmåga att kommunicera forskningsresultat

Bedömningen, som hänger ihop med bedömningen för föregående strategimål, är att utvecklingen för målområdet överlag går framåt, även om pandemin försvårar universitetens kommunikation och interaktion med det omgivande samhället.

Sida arbetar med kommunikation i dialog med partners: vikten av forskningskommunikation betonas; hur universitet och forskningsorganisationer arbetar med kommunikation ingår i bedömningen av olika stöd. Därtill kommer att Sida tidigare gett stöd till utveckling av internetuppkoppling och bredband i Afrika, där resultatet är en utökad bandbredd och minskade kostnader för universiteten.⁴⁷ Kommunikationsmålen (3.1.5 och 3.1.6) är starkt länkade till innovationsmålet: för att forskning ska leda till innovativa tillämpningar måste forskningsresultaten kommuniceras (se avsnitt 3.3 nedan).

3.2 Stödområde 2: Forskning av relevans för låginkomstländer och regioner

	2018		2019		2020	
	Mål	Portfölj	Mål	Portfölj	Mål	Portfölj
Fler utvecklingsrelevanta forskningsresultat vid internationella och regionala forskningsorganisationer samt vid universitet i samarbetsländerna						
Ökat genomslag för ett jämställdhetsperspektiv i forskningen						
Resultat från relevant internationell forskning får ökat genomslag i nationell och regional forskning						
Resultat från nationell och regional forskning får ökat genomslag i internationell forskning						

Sida stödjer forskning av relevans för låginkomstländer och regioner på alla geografiska nivåer. Forskning produceras i bilaterala samarbeten och i regionala och globala organisationer. Sida värderar löpande varje forskningsorganisations kapacitet och forskningsinriktning. Forskningsportföljen ses regelbundet över för att säkerställa att den är ämnesmässigt balanserad och relevant för svenska biståndspolitiska prioriteringar.

⁴⁶ Se SciDev.Nets hemsida för mängder av forskningsnyheter av relevans för låginkomstländer och för utveckling: [Home - SciDev.Net](#)

⁴⁷ Bland annat genom stöd till det EU-finansierade pan-afrikanska *AfricaConnect2* (*UbuntuNet Alliance*).

Covid-19-krisen har överlag lett till att forskning försenats på grund av reserestriktioner och nedstängningar; det har bland annat varit svårt att genomföra fältstudier.⁴⁸ Den långtgående konsekvensen är förstås att relevanta forskningsrön, som forskningsbaserad policy och rådgivning baserar sig på, försenas. Hur dramatiska effekterna blir beror på covid-19-krisens fortsatta utveckling. Övergången till digital kommunikation har också medfört vissa vinster.⁴⁹ Dessutom har inställt resande ibland lett till mer utrymme för akademiskt skrivande; i några fall har detta resulterat i högre produktivitet i termer av akademisk publicering.⁵⁰

Reserestriktionerna påverkar Sidas arbete. Sidas personal kan inte besöka forskningsorganisationerna och få inblick i verksamheten på plats och möjligheterna att föra informella samtal med organisationerna eller deras styrelser försvåras. Därtill har flera utvärderingar och revisioner inte kunnat genomföras som planerats.⁵¹ Å andra sidan har årsavstämningar genomgående ganska framgångsrikt hållits digitalt med möjlighet för fler att kunna delta.

Flera organisationer har ställt laboratorier till förfogande för diagnostik och forskning och många har bidragit med sammanställningar av covid-19-krisens effekter. Sida har också lagt till nya stöd med mer eller mindre etablerade samarbetspartners för att adressera covid-19-krisen (vilka redovisas i bilaga 1). Men trots att flera forskningsorganisationer delvis riktat in verksamheten på covid-19-krisen genomför Sidas samarbetspartner i huvudsak sina forskningsprogram.

Sida fortsätter dessutom att driva på för att komplettera portföljen inom forskningsfält som bedöms som underfinansierade och angelägna. Det gäller bland annat forskning om antimikrobiell resistens (AMR), humaniora samt artificiell intelligens (AI). Satsningar på dessa områden är i en beredningsfas eller har påbörjats.

Sida stödjer också basvetenskaper (matematik, fysik, biologi, kemi) och friare grundforskning inom olika vetenskapliga discipliner. Avgränsningarna och avvägningarna mellan grundforskning och mer tillämpad forskning är inte självklar: vad är direkt och på sikt mest utvecklingsrelevant? Men det är viktigt för ett fungerande och dynamiskt universitet att ha en solid grund inom basvetenskaperna.⁵²

Sida stödjer forskning indirekt. Mycket av Sidas arbete ägnas bedömningar och uppföljning av samarbetspartens förmåga att driva och finansiera forskning inom sina områden. Ett exempel är jordbruksforskningskonglomeratet CGIAR.⁵³ CGIAR har ett komplext organisatoriskt upplägg, där femton separata forskningsinstitut (över hela världen) samordnas under ett gemensamt paraply med en gemensam finansieringsmekanism och ett antal gemensamma forskningsprogram. Givarsamordningen sker genom ett *System Council* som sedan 2019 drivit konceptet ”One CGIAR” för att få till bättre forskning och ett ökat samarbete och gemensamt resursutnyttjande mellan instituten. Stödet till

⁴⁸ Uppskjutna utlysningar av forskningsanslag och förseningar fältstudier rapporteras från många av Sidas samarbetspartners, till exempel frändet samhällsvetenskapliga forskningsorganet *Consejo Latinoamericano de Ciencias Sociales* (CLACSO); PLANit 11567.

⁴⁹ Ett exempel, av många, är att det marina forskningsorganet *Western Indian Ocean Marine Science Association* (WIOMSA) i Tanzania har utvecklat flera digitala verktyg, t ex kurser, workshops, utbildningspaket etc, vilka visat sig fungera väl; PLANit 51000197.

⁵⁰ Rapporteras bland annat från EEPSEA; PLANit 52190012; SUMERNET; PLANit 10851; MEKARN PLANit 52190019.

⁵¹ Det gäller förseningar bland annat för revision av *Bio-Innovate Africa* i Nairobi; PLANit 51050076. Utvärdering av samma program är framskjuten till årsskiftet 2020/21 och förhoppningen är att den kan genomföras på plats, medan *Mid Term Review* av stödet till BecA; PLANit 51050080; genomförs som en *desk-study*. Utvärdering av *Arab Council for the Social Sciences* (ACSS); PLANit 54100101; genomförs under hösten 2020 också som en *desk-study* kompletterat med digitala intervjuer.

⁵² Se Aflakpui, G.K. “Significance of the basic sciences in the socio-economic development of Africa”, *Proceedings of the Nigerian Academy of Sciences*, Vol 11, No 1 (2018).

⁵³ PLANit 12640.

CGIAR är forskningssamarbetets största enskilda stöd (190 miljoner kronor 2020, en ökning till följd av behov av tidigare lagd utbetalning) och Sida deltar aktivt i *System Council*.

Under 2020 har Sida också beslutat att avsluta några stöd: *International Foundation of Science (IFS)*,⁵⁴ *United Nations Research Institute for Social Development (UNRISD)*⁵⁵ och *Consejo Latinoamericano de Ciencias Sociales (CLACSO)*⁵⁶. Dessa organisationers verksamhet är fortfarande viktig och ofta av god kvalitet, men Sida har av olika skäl bedömt att en utfasning är lämplig. Motiven varierar, men utfasning är en förutsättning för att Sida ska ha kapacitet att hantera nya, angelägna stöd.

3.2.1 Utvecklingsrelevanta forskningsresultat

Bedömningen är att utvecklingen mot strategimålet, trots förseningar, i huvudsak går framåt. Sidas stöd bidrar till framtagandet av relevanta forskningsresultat. Sidas extra satsningar med avseende på covid-19-krisen, liksom de justeringar i verksamheten som många forskningsorganisationer gjort, kommer att generera ytterligare relevant och viktig forskning.

Sidas stöd bidrar till en stor mängd vetenskapliga publikationer. 2020 bidrog Sida till 335 publiceringar enligt *Web of Science*, en sammanställning av olika vetenskapliga databaser inom alla vetenskapliga discipliner. Sett över de senaste fem åren reflekterar denna siffra en gradvis ökning: 2015, till exempel, stod Sida bakom 224 publikationer, enligt samma *Web of Science*-baserade sökning.⁵⁷ Ett begränsat urval forskningsresultat redovisas i bilaga 1.

Ett kvitto på att Sidas stödjer viktig forskning är att insektsforskningsinstitutet *icipe* i Nairobi 2020 vann det nyinstiftade *Food Planet Prize* för sin forskning om insekter som en viktig proteinkälla. *icipes* forskning spänner över alla dimensioner av insekter: som mat, som skadedjur och som bärare av sjukdomsbringande mikroorganismer.⁵⁸

3.2.2 Jämställdhetsperspektiv i forskning

Bedömningen är att utvecklingen mot strategimålet delvis går framåt. Jämställdhet är en allt viktigare aspekt av utvecklingsrelevant forskning och covid-19-krisen väcker explicita frågor om genderaspekter som undersöks i vissa projekt, men om det huvudsakligen eller bara delvis går framåt på området skulle egentligen kräva en särskild analys.

⁵⁴ Ett avslutande stöd för perioden är under beredning; PLANit 54100053.

⁵⁵ Sida kommer att stödja UNRISD fram till 2022; PLANit 13782.

⁵⁶ 2020 var sista året CLACSO fick finansiellt stöd; PLANit 11567.

⁵⁷ Siffrorna gäller bara publikationer som explicit anger Sida som medfinansier. Notera dels att det finns vetenskapliga tidskrifter som inte ingår i de databaser som fångas in av *Web of Science* (till exempel vissa tidskrifter i Afrika). Dessutom finns ganska många publikationer som inte uppger Sida som medfinansier, trots att Sida bidragit till forskningen. Sidas egen sammanställning (som rapporterats i tidigare strategirapporter) visar att Sidas stöd till forskningsuniversitet och -organisationer bidrar till cirka 3-4 000 internationella vetenskapliga publikationer årligen. I den sammanställningen ingår totala antalet publiceringar per år för forskningsorganisationer där Sida ger breda programstöd (kärnstöd). Sida vill inte upphöra med kärnstöd, men arbetar för att skapa större synlighet och medvetenhet i organisationerna om Sidas bidrag.

⁵⁸ *icipe* var en av fem vinnare (bland 650 internationella nomineringar; se [icipe, The International Centre of Insect Physiology and Ecology - Food Planet Prize](#).) På prisets hemsida kan man läsa följande text om *icipe*: "Transitioning to more circular, resilient, and efficient insect-based production systems in Africa and worldwide, tapping one of the world's most underutilized protein sources and expanding the very concept of livestock farming".

[icipe, The International Centre of Insect Physiology and Ecology - Food Planet Prize](#)

Effekter av covid-19-krisen på kvinnors reproduktiva rättigheter uppmärksammas i forskning. HRP har bidragit till forskning om förlossningsvård under covid-19,⁵⁹ liksom rekommendationer om hur data kring våld mot kvinnor ska samlas in under pandemin.⁶⁰ CGIAR har nyligen lanserat en “*CGIAR Gender Platform*” för att på basis av den forskning som bedrivs driva genderfrågor och omvandling av det afrikanska livsmedelssystemet; covid-19-krisen riskerar att omkullkasta framgångar på jämställdhetsområdet i låginkomstländer när kvinnors försörjnings- och omsorgsbördor ökar.⁶¹

3.2.3 Internationell forsknings genomslag i nationell forskning

Bedömningen är att utvecklingen mot strategimålet i huvudsak går framåt. Målet handlar om att forskare i Sidas samarbetsländer är välutbildade, kan orientera sig i den internationella forskningslitteraturen och ingår i internationella forskningsnätverk. Det handlar också om att förbättra tillgången till vetenskaplig litteratur. Även om covid-19-krisen har stängt ner en hel del internationell samverkan, har den åtminstone inte ännu haft någon avgörande betydelse på detta område.

Sida fortsätter att arbeta med att stärka länkarna mellan den internationella forskningen och forskning i samarbetsländerna på flera fronter: genom forskarutbildningar, genom att driva på i frågor om tillgång till internationella forskningsmedel, men också genom kommunikationsstöd. Den pågående omvandlingen av det vetenskapliga publiceringslandskapet har förändrat Sidas sätt att stödja hur samarbetsländer och organisationer ska få tillgång till internationell forskning (se bland annat resultatbilagan för exempel).

3.2.4 Nationell forsknings genomslag i internationell forskning

Bedömningen är att utvecklingen mot strategimålet går framåt, men den fortfarande begränsade forskningskapaciteten i låginkomstländer och bristen på forskningsmedel innebär att det går för långsamt. Kanske kommer covid-19-krisen, med dess stora behov av lokalt förankrad och genomförd forskning också i låginkomstländer, att stärka dessa länders genomslag i internationell forskning, men det är för tidigt att avgöra.

En aspekt av forskares genomslag i internationell forskning handlar om akademisk frihet och i vilken grad forskare fritt kan identifiera relevanta forskningsfrågor och förmedla sina resultat. Covid-19-krisen lägger sordin på akademiskt utbyte och det finns risk för att också forskare drabbas av inskränkningar i yttrandefriheten. Ett konkret avbräck för arbetet för utsatta forskare är att ett stöd genom *The World Academy of Sciences* (TWAS) till programmet *Refugee and Displaced Scientists* inte kunnat hålla sin inledande konferens under första halvan av 2020.⁶²

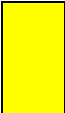
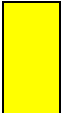
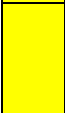
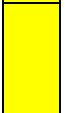
⁵⁹ Allotey et al, “Clinical manifestations, risk factors, and maternal and perinatal outcomes of coronavirus disease 2019 in pregnancy: living systematic review and meta-analysis” *BMJ* 2020; 370 doi: <https://doi.org/10.1136/bmj.m3320> (Published 01 September 2020).

⁶⁰ <https://www.unwomen.org/-/media/headquarters/attachments/sections/library/publications/2020/vawg-data-collection-during-covid-19-compressed.pdf?la=en&vs=2339>

⁶¹ <https://gender.cgiar.org/whats-at-stake-gender-agriculture-and-crisis/>

⁶² PLANit 10125.

3.3 Stödområde 3: Forskning som genom innovation bidrar till fattigdomsbekämpning och hållbar utveckling

	2018		2019		2020	
	Mål	Portfölj	Mål	Portfölj	Mål	Portfölj
Fler kontaktytor, nätverk och samarbeten etablerade mellan aktörer från forskningsinstitutioner å ena sidan, och näringsliv, myndigheter och civilsamhälle å den andra						
Förbättrade förutsättningar för forskare att utveckla innovativa idéer med potential att bidra till framväxandet av nya produkter och tjänster som bidrar till minskad fattigdom och ett hållbart samhälle						
Förstärkning av universitetens roll och bidrag till innovationsprocesser och -system						

Innovationsmålet är relevant för nära nog allt forskningssamarbete. Sida definierar innovation som ”användandet av kunskap – idéer, tekniker och processer i metoder, produkter och tjänster - som medför mervärde och är nya i en specifik kontext” (inklusive kunskap som påverkar policy).⁶³ Innovationsprocessen är inte linjär (från forskning till tillämpningar) utan beroende av många ömsesidigt förstärkande delar (kommunikation, stödfunktioner, infrastruktur etc). Det behövs ofta multidisciplinära ansatser med olika samverkande aktörer, liksom fungerande finansieringsformer. Samverkan kräver förtroende vilket tar tid att bygga.

Sida stödjer också forskning *om* innovation. Forskningen fokuserar på vad som krävs för att få till fungerande innovationssystem så att samhället förmår att stötta innovativa processer. En fördjupad förståelse av innovation är potentiellt mycket viktig för att etablera de strukturer för innovation som krävs. Ibland finns också en övertro på innovation, i betydelsen smarta idéer och produkter, som lösning på problem som orsakas av generella utvecklingshinder i Sidas samarbetsländer.

Covid-19-krisen har påverkat kommunikationen mellan forskare och andra aktörer som behövs för innovation och andra tillämpningar av forskningsrön. Informationsbehovet kring pandemin i kombination med nedstängda universitet, inställda konferenser och reserestriktioner har lett till begränsat utrymme i medier för forskningsnyheter som inte är Covid-19-relaterade. Samtidigt har pandemin tydliggjort fördelarna med *Open Access* som gör forskning omedelbart och fritt tillgänglig för användarna. Reserestriktionerna och övergången till digital kommunikation har påskyndat innovation på det området.

3.3.1 Fler kontaktytor mellan forskning och samhälle

Bedömningen är att utvecklingen mot strategimålet delvis går framåt. Många aktiviteter i pågående forskningsstöd syftar till att bygga bryggor mellan forskning och andra intressenter i samhället för att skapa förutsättningar för tillämpningar och påverka regelverk. Covid-19-krisen har haft effekt på

⁶³ Sida Position Paper: ”Support to Innovation and Innovation Systems within the Framework of Swedish Research Cooperation. Taking stock, lessons learned and the way ahead”, Sida, April 4th 2019.

möjligheterna att bedriva detta arbete, men det går inte att påstå att utvecklingen mot strategimålet går bakåt. Behovet av att stärka samarbetet mellan olika aktörer har blivit än tydligare i ljuset av pandemin

Ett exempel på samarbete mellan byar, akademiker, företag och civilsamhällesorganisationer är projektet *Chipatala cha pa Foni* (CCPA) i Malawi, en telefon-hälsoservice inom programmet *Social Innovations for Health Initiative* (SIHI) som bland annat drivs av TDR.⁶⁴ CCPA började som ett projekt inom mödra- och spädbarnshälsa, men har utvecklats till mer generellt hälsorådgivning. I och med covid-19 har tjänsten blivit mycket välkänd och når även ut till avlägsna byar.⁶⁵

3.3.2 Förbättrade förutsättningar för innovativa idéer och tillämpningar

Bedömningen är att utvecklingen mot strategimålet delvis går framåt. Strategimålet handlar i hög grad om externa förhållanden i Sidas samarbetsländer. Förutsättningarna för innovativa idéer och tillämpningar påverkas av den ekonomiska tillbakagång som covid-19-krisen medför, men hur mycket är för tidigt att säga. Pandemin har också lett till innovation, framförallt vad gäller tillämpningar av ny teknik.

Flera aktiviteter på området har fått skjutas upp. Genom stödet till det regionala nätverket *AfricaLics* skulle afrikanska forskare delta i innovationsnätverket *GlobeLics* stora konferens 2020; konferensen kommer förhoppningsvis att genomföras 2021. På samma sätt har också *AfricaLics PhD Academy* 2020, som skulle hållas i Gondar i Etiopien i november 2020 skjutits fram till nästa år.⁶⁶

Sida har genom det ekonomiska utvecklingsprogrammet *African Union Development Agency* (AUDA, tidigare NEPAD) inom Afrikanska Unionen (AU) stött framtagandet av *African Innovation Outlook* vars tredje upplaga utkom i början av 2020.⁶⁷ Rapporten bidrar till att förbättra kunskapen om innovationsklimatet i Afrika och därmed också till bättre förutsättningar för innovation och tillämpningar av forskning.

3.3.3 Universitetens roll för innovation

Bedömningen är att utvecklingen mot strategimålet delvis går framåt. Universitet och andra forskningsorganisationer spelar en viktig roll för att främja länken mellan forskning och tillämpningar. Sida bidrar aktivt till att påverka innovationsarbetet vid dessa organisationer, men arbetet går långsamt. I vilken grad covid-19-krisen påverkar förhållanden för innovation är ännu inte tydligt.

African Innovation Outlook från 2019 påpekar att innovationsklimatet i många afrikanska länder hämmas av att näringslivet är för begränsat för att ta tillvara och främja innovation, men även att universitet och statliga forskningsorganisationer inte uppfattas/utgör en källa för innovationer. Det senare är ett specifikt afrikanskt problem, menar rapporten.⁶⁸

Sida bidrar aktivt till att påverka innovationsarbetet vid universiteten. Förutom att forskningen kan leda till praktiska tillämpningar, utgår också innovationskluster och innovationshubbar från universiteten, men olika universitet är i olika grad engagerade i innovationsarbetet. Sidas stöd till Makerereuniversitetet i Uganda har bidragit till att Ugandas regering startat en innovationsfond om 8.1

⁶⁴ TDR är ett gemensamt program för UNICEF, UNDP, Världsbanken och WHO (som kanaliserar Sidas stöd); PLANit 5410017101.

⁶⁵ <https://socialinnovationinhealth.org/case-studies/chipatala-cha-pa-foni-health-centre-by-phone/>

⁶⁶ PLANit 54100141.

⁶⁷ <https://nepad.org/publication/african-innovation-outlook-ii>

⁶⁸ PLANit 51000154; *African Innovation Outlook* 2019, p 156.

miljoner USD årligen vid universitetet; forskare som varit involverade i det bilaterala samarbetet har engagerats för att utveckla mekanismer för att utlysa medel från fonden; det svenska samarbetet har lett till interna system vid universitet som är tillräckligt robusta för att hantera denna typ av forskningsbidrag, enligt universitetet.⁶⁹

Ett pågående stöd till utveckling av lokala innovationssystem har som syfte att stärka innovationskapaciteten vid universitet där Sida har bilateralt forskningssamarbete (Etiopien, Rwanda, Uganda och Tanzania).⁷⁰ Insatsen går ut på att hålla en serie av kapacitetsstärkande workshops både lokalt och regionalt och på så sätt inte bara stärka kapaciteten på respektive universitet utan också skapa ett nätverk av personer som arbetar med innovation. Aktiviteterna för 2020 har fått skjutas upp, men avsikten är att dra igång i början av 2021. Innovationskapaciteten och kompetensen på universiteten är mycket låg i dagsläget och det finns begränsad tid avsatt för att driva innovation. På ledningsnivå är förståelsen för innovation ofta liten och det har varit svårt att få till möten med universiteten utan full finansiering. Universiteten visar dock visst intresse att stärka sin förmåga att verka i samhället och bidra till dess utveckling.

4. Implikationer

Forskningssamarbetet är relevant och uppvisar goda resultat inom de tre stödområdena. Det finns utmaningar på alla områden och Sida arbetar kontinuerligt med att utveckla och anpassa ansatser och insatser för att nå strategins delmål.

Följande kommer att prioriteras under strategins sista år:

- värnandet av *akademisk frihet* och vikten av vetenskap och beprövad erfarenhet, i linje med regeringens demokratisatsning och uppdrag till Sida;
- påverkansarbetet för att *forskare från låginkomstländer ska få tillgång till forskningsmedel* i och ha möjlighet att delta i utformningen av internationella forskningsutlysningar;
- ansträngningarna att inkludera *nya och på olika sätt sköra länder i forskningssamarbetet* (Myanmar, Somalia, Palestina, Afghanistan), även om det knappast är troligt att något bilateralt avtal kommer att tecknas 2021;
- integrering av rekommendationerna från *den strategiska utvärderingen* av den bilaterala modellen för forskningssamarbetet i det fortsatta metodarbetet;
- fortsatt fokus på stöd till *artificiell intelligens och humanioraforskning liksom biologisk mångfald, one-health-initiativet samt förstärkning av stödet till miljö- och klimatforskning*,
- fortsatta satsningar på *transdisciplinär forskning* där forskningsaktörer interagerar med det övriga samhället; detta görs inom ramen för Belmont Forum-utlysningar och i olika samarbeten med International Sciences Council (ISC), inklusive Global Forum for Funders.
- Sida kommer att fortsätta att sträva efter *transparens och tydlighet* i hanteringen av forskningsmedel hos våra partners i anti-korruptionssyfte, bland annat genom att se över revisionskraven;
- *dialog kommer att sökas med EU-kommissionen* för att undersöka möjligheterna att samverka med DG INTPA i tillägg till DG Research and Innovation för att få genomslag för svenska prioriteringar och ta vara på potentiella synergier med kommissionens stöd till forskningssamarbete.

⁶⁹ PLANit 51180060.

⁷⁰ PLANit 11383.

Bilaga 1: Resultatexempel

För att avlasta huvudrapporten och tillfredsställa efterfrågan på konkreta resultatexempel är årets bilaga indelad i fler kategorier än tidigare. Konkreta resultat relateras till respektive resultatområde: uppbyggnad av forskningskapacitet; utvecklingsrelevant forskning (där resultaten är sorterade efter ämneskategorierna hälsoforskning; naturresurser, miljö, naturvetenskap och teknik; samhällsvetenskap och humaniora) samt innovation och forskningstillämpningar. Resultat i anslutning till kommunikationsinsatser liksom jämställdhet redovisas separat och slutligen sammanfattas särskilda satsningar med anledning av covid-19-krisen. Bilagan är bara ett litet urval av alla resultat inom forskningssamarbetet.

Uppbyggnad av forskningskapacitet

- Sidas stöd har lett till en relativt solid forskningskapacitet vid Makerereuniversitet i Uganda; inte minst inom medicin och hälsoforskning har samarbetet varit mycket fruktbart; universitetsenheten *School of Public Health* står för ungefär 30 procent av universitetets forskningsproduktion och av denna hälsoforskning har mer än 60 procent skett i svenskt samarbete.⁷¹
- Makerereuniversitetets matematikprojekt har stärkt samarbetet inom *Inter-University Council for East Africa* och det regionala *Centre for Mathematical Research*. Projektet har bland annat utformat standardiseringar av läroplaner inom matematik i regionen.⁷²
- Förutom de stöd till forskningsråd som sker inom de bilaterala programmen (COSTECH i Tanzania och *Fundo Nacional de Investigação* (FNI) i Moçambique) bidrar stödet till *Science Granting Councils Initiative* (SGCI), som involverar 15 nationella forskningsråd i Afrika, till forskningskapacitet i samarbetsländerna. FNI ingår också i SGCI och har fortsatt utveckla sitt elektroniska bidragssystem och sin kapacitet att hantera systemet. Genom SGCI stödjer FNI sju projekt i samarbete med Namibia och Zambia; FNI har tagit fram en manual för hantering av forskningsbidrag som används av andra råd inom SGCI.⁷³
- *Consortium for Advanced Research Training in Africa* (CARTA) utbildar doktorander inom hälsosystemforskning genom intensivkurser med fokus på personer som kan bli förändringsaktörer vid sina universitet. Fram till och med 2019 hade 209 *fellows* deltagit i kursverksamheten totalt, varav 87 disputerat, med en ungefär lika fördelning mellan kvinnor och män. 2020 slutfördes en "mid-term evaluation" som konstaterade att CARTA varit exceptionellt framgångsrikt i sitt PhD-program. De nyblivna doktorernas fortsatta forskningskarriärer och forskningsfinansiering främjas av deltagandet i programmet och värderingar som förmedlats, inte minst i synen på folkhälsan, påverkar också deras fortsatta forskning och undervisning.⁷⁴
- Sida stödjer *Special Programme for Research and Training in Tropical Diseases* (TDR) genom forskningsstöd till WHO; TDR har utbildat mer än 6000 *fellows* i "good health research and implementation research" vilket är en viktig kapacitetshöjande insats.⁷⁵

⁷¹ PLANit 51180060.

⁷² PLANit 51180060.

⁷³ PLANit 11489.

⁷⁴ Barbara Klugman, "Evaluation of CARTA influence at 10 years", Report, March 2020; se [BKC_CARTA-evaluation-report_V5.pdf \(cartafrica.org\)](https://cartafrica.org/report_V5.pdf)

⁷⁵ PLANit 5410017101.

- Hälsoforskningsnätverket ESSENCE, som *Special Programme for Research and Training in Tropical Diseases* (TDR) är värd för, har utvecklat en mekanism för att bedöma/utvärdera investeringar i klinisk forskningskapacitet i låg – och lägre medelinkomstländer.⁷⁶
- Kapacitetsbyggande insatser inom *European & Developing Countries Clinical Trials Partnership* (EDCTP) har bland annat resulterat i 87 disputerade doktorer och utbildningar som involverat 7500 deltagare. En utvärdering 2019 var mycket positiv till kvaliteten och progressionen i forskningen, liksom att Sidas stöd är flexibelt och säkerställer fortsättning av projekt som annars har svårt att finansieras, men påpekade att bara en tredjedel av projekten som fått stöd samordnats av kvinnliga forskningsledare från länder i Afrika söder om Sahara.
- Den internationella hälsoforskningsorganisationen icddr,b i Bangladesh har förmedlat forskningsstöd till unga forskare: 2019 var fyra av tio projekt ledda av kvinnliga forskare. Enligt icddr,b är denna stödform betydelsefull både för att bygga upp en ny generation av forskare och förhindra att unga forskare söker sig bort från regionen, men utgör också ett direkt stöd till organisationens strategiska plan och kapacitet (till skillnad från andra projekt som drivs av finansierarnas huvudintressen).⁷⁷
- *Biosciences Eastern and Central Africa* (BecA) vid CGIAR-institutet ILRI (*International Livestock Research Institute*) i Nairobi bygger forskningskapacitet i regionen genom att afrikanska forskare får tillgång till avancerad laboratorieutrustning och handledning; återrapportering från 2019 anger att BecA hyst 34 *fellows* vid laboratoriet and ytterligare 49 forskare har deltagit kortare kurser i *bio-informatics* och molekylärbiologi; under 2020 har BecA dock haft stora problem att få forskare/forskarstudenter i regionen att komma till Nairobi för utbildning och/eller eget arbete.⁷⁸
- WIOMSA (*Western Indian Ocean Marine Science Association*) i Tanzania stödde under senaste rapporteringsåret totalt 23 MSc och 21 PhD-studenter, utöver 160 individer som fått olika kapacitetsutvecklande stöd; för första gången fick också forskning i Somalia stöd.⁷⁹
- Insektsforskningsinstitutet icipe har under senaste rapporteringsåret (2019) haft 82 doktorander, 98 master-studenter (av vilka ungefär hälften varit kvinnor) och 16 post-docs inskrivna vid institutet; 16 doktorander vid icipe disputerade under året.⁸⁰
- Andelen forskare från låginkomstländer som vinner forskningsanslag genom *The World Academy of Sciences* (TWAS) mekanismer ökar kontinuerligt och översteg 2019 för första gången målet på 70 procent. Utöver det fick programmet en ökning av ansökningar 2019 jämfört med tidigare år. Det rapporteras även att kvaliteten av skriftliga ansökningar till programmet ökar men att det fortfarande finns utrymme för förbättring, särskilt bland sökande från låginkomstländer. Programmet har dessutom gradvis nått ut till fler länder: under 2019 kom ansökningar för första gången från Gambia, Centralafrikanska republiken och Burundi.⁸¹
- Forskningsinstitutet UNU-WIDER (*World Institute of Development Economic Research*) bidrar till uppbyggnad av forskningskapacitet, förutom forskningsanslag, genom kortare kurser, till exempel i vid *University of Cape Town* i november 2019 kring tillämpad arbetsmarknadsekonomi; vid *UNU-WIDER Summer School* valdes av 600 sökande tjugo deltagare som, 2019, kom från Brasilien, Burkina Faso, DRK, Egypten, Etiopien, Ghana och Kamerun (varav 11 kvinnor). UNU-

⁷⁶ ESSENCE on Health Research har funnits i drygt tio år i syfte att stärka hälsoforskning i låg- och medelinkomstländer genom att skapa en ömsesidig förståelse för hur forskning och forskningskapacitet bäst kan stödjas. Förutom Sida ingår flera andra hälsoforskningsfinansiärer/intressenter, bland annat *Bill & Melinda Gates Foundation* och Afrikanska utvecklingsbanken; se <https://www.who.int/tdr/partnerships/essence/about/en/>

⁷⁷ PLANit 54100089.

⁷⁸ PLANit 51050080.

⁷⁹ PLANit 51000197.

⁸⁰ PLANit 51000055.

⁸¹ PLANit 10125.

WIDER erbjuder också gästplatser (tre månader) vid institutet i Helsingfors för disputerade forskare (2019 fyra stycken) och doktorander (elva stycken); bland de uttagna (tre procent av alla sökande) dominerar forskare från låginkomstländer. UNU-WIDER upplåter dessutom praktikantplatser/trainee-positioner vid sina landprogram (till exempel i Mocambique och Sydafrika) där kapacitetsstärkande sker genom gemensamma forskningsprojekt knutna till universiteten men också vid myndigheter i respektive land.⁸²

- *African Economic Research Consortium (AERC)* stärker kapacitet för nationalekonomisk forskning i Afrika genom forskningsprogram och intensivutbildningar till masters- och doktorandutbildningar vid anslutna universitet. Antalet examinerade mastersstudenter överskred 2019 målsättningen (*targets*), men antalet disputerade doktorer har varit färre på grund av brist på finansiering. AERC driver också ett mycket framgångsrikt ”*bridge-programme*” för att öka deltagandet från svaga länder, särskilt länder i post-konflikt och fragila situationer; bland annat har 8 av de 26 deltagarna i detta program gått vidare till doktorandprogrammet inom AERC.⁸³
- Forskningsnätverket *Arab Council of the Social Sciences (ACSS)* stödjer forskningsprogram och samlar forskare och samhällsvetenskapligt engagerade aktivister, förutom att man också följer upp förutsättningarna för samhällsvetenskaplig forskning i regionen. Dess kapacitetsstärkande komponenter inkluderar utbildning inom datahantering (*Arab Public Data Initiative*), forskningsetik (*Research Ethics Initiative*) och programmet ”*Towards a new generation of social scientists in the Arab region*” som genom att involvera studenter på BA, MA och PhD-nivå försöker skapa en ”*pipeline*” av blivande forskare inom samhällsvetenskap.
- *International Science Council (ISC)* har initierat och utvecklat programmet *Transformation to Sustainability (T2S)* för att bygga ett globalt transdisciplinärt nätverk med focus på samhällsvetenskapligt ledd forskning om hållbarhet, vilket resulterat i tre *Transformative Knowledge Networks* (som formellt avslutades 2019) där böcker håller på att tas fram. De tre nätverken har involverat 69 forskningsgrupper i 19 länder; 71 procent av forskarna är baserade i låginkomstländer och 38 procent är unga forskare.⁸⁴

Utvecklingsrelevant forskning

Sida delar i huvudsak in forskningsstödet i tre ämnesområden: hälsoforskning, NMT (naturvetenskap, miljövetenskap och teknik) och SH (samhällsvetenskap och humaniora) liksom specifika insatser för innovation och forskningskommunikation (samt några andra bredare stöd, till exempel stöd till forskningsråd och forskningspolitiska organisationer). En strikt indelning i dessa ämnesområden är delvis missledande: det finns till exempel mycket samhällsvetenskap i flera av stöden inom NMT-området liksom inom hälsa och flera NMT-stöd berör hälsoaspekter osv. Dessutom ingår innovation, i en bred tolkning, i flertalet stöd. Sida driver också aktivt på för att forskningsorganisationer och forskare ska få verktyg och möjlighet att kommunicera sina forskningsresultat och det sker i alla insatser. Likväl redovisas nedan ett urval resultat inom respektive ämnesområde.

Hälsoforskning

- Det biomedicinska forskningsinstitutet *Armauer Hansen Research Institute (AHRI)*, som Sida stödjer i det bilaterala forskningssamarbetet med Etiopien, uppmärksammades av CNN och andra

⁸² PLANit 12395.

⁸³ PLANit 51000160.

⁸⁴ PLANit 54100043.

media för forskning om en ny malariavektor (en mygga med ursprung i Asien) som trivs särskilt bra i urbana miljöer.⁸⁵

- En studie inom forskningssamarbetet med Tanzania har visat att antivirala läkemedel och ett speciellt behandlingsprogram kan vara ett effektivt hinder i överföringen av hiv från mor till barn i låglöneländer. Studien uppmärksammades i svensk press.⁸⁶
- *Joint Programming Initiative on Antimicrobial Resistance (JPIAMR)* är en global organisation och samarbetsplattform där 27 medverkande nationer söker begränsa utveckling och konsekvenser av AMR med hjälp av utlysningar för transnationella forskningsprojekt. Sida har bidragit till utlysningen ”*diagnostics and surveillance of antimicrobial resistance: development of tools, technologic and methods for global use*” (utlysningen genomfördes 2019 och rapporterades i fjolårets rapport). Dessutom deltar Sida i två andra utlysningar: ”*Aquatic pollutions*” (2020) som handlar om risker för hälsan av föroreningar i vatten och ”*one health interventions to prevent or reduce the development and transmission of AMR*” (2021). I den senare utlysningen samarbetar Sida med kanadensiska *International Development Research Centre (IDRC)* och *International Centre for Anti-microbial Resistance Solutions (ICARS)* som stödjer forskare i låg- och lägre medelinkomstländer globalt respektive i Sydostasien; Sidas stöd till afrikanska forskare kanaliseras via *African Academy of Sciences (AAS)* som också tillhandahåller kapacitetsstärkande och nätverksskapande aktiviteter för forskarna.
- *International Vaccine Institute (IVI)* inledde 2019 ett projekt under namnet ”*Vaccine against Schistosomiasis for Africa (VASA)*” med delfinansiering från *EU Horizons 2020* och *Bill och Melinda Gates Foundation*. I projektet ingår bland annat kliniska studier av vaccin mot schistosomiasis (snäckfeber eller bilharzia) i Burkina Faso och Madagaskar och planer för fortsatt utveckling och spridning av vaccinet. Dessutom uppmärksammas IVIs stora bidrag till utveckling av koleravaccin i den nyutkomna *Keeping the promise*-rapporten om så kallade *product development partnerships*, dvs icke-vinstgivande partnerskap inom hälsoforskning.⁸⁷
- *Special Programme for Research and Training in Tropical Diseases (TDR)* har utvecklat vägledningar för tillämpning av tekniker för kontroll av sjukdomar som sprids av myggor: dengue, Zika och chikungunya (en annan febersjukdom). TDR har också tagit fram ett ”*implementation research package*” för stöd till användandet av orala läkemedel mot resistent tuberkulos (TB).⁸⁸
- Programmet *HRP (Human Reproduction Programme)*, som drivs av UNDP, UNFPA, UNICEF, Världsbanken samt WHO, rymmer ett stort antal projekt som berör preventivmedel, mödrhälsovård och hälsosystem. I februari 2020 lanserades den så kallade ”*Female Genital Mutilation Cost Calculator*” som räknar ut faktiska kostnader för FGM. En beräkning visar till exempel att konsekvenserna av kvinnlig könsstympning i genomsnitt uppgår till tio procent av kostnaderna för hälsosystemen i låginkomstländer och i vissa länder 30 procent.⁸⁹
- *European & Developing Countries Clinical Trials Partnership (EDCTP)*, vars andra fas pågår sedan 2014 (EDCTP2), fortsätter att stödja forskning och kliniska studier kring metoder för att förebygga och behandla hiv/aids, tuberkulos, malaria och andra fattigdomsrelaterade infektionssjukdomar i Afrika söder om Sahara, inklusive diarrésjukdomar och luftvägsinfektioner,

⁸⁵ PLANit 510805135; se: [New malaria mosquito emerges in African cities | The Independent](#)

⁸⁶ Se Goodluck W Lyatuu et al, ”Long-term virological outcomes in women who started option B+ care during pregnancy for prevention of mother-to-child transmission of HIV in Dar es Salaam, Tanzania: a cohort study”, *The Lancet*, published February 11, 2021; se också: [Lovande resultat i svenskstödd hiv-studie - DN.SE](#).

⁸⁷ PLANit 12320; se

https://static1.squarespace.com/static/5fa16fcb053b490d0db02488/t/601022f7aee2b960b2937c5d/1611670279200/KeepingThePromise-Report_2021.pdf.

⁸⁸ PLANit 5410017101;

⁸⁹ Se <https://www.who.int/reproductivehealth/news/msg-from-RHR-HRP/en/index2.html>; PLANit 5410017102;

samt s.k. försummade tropiska sjukdomar och akuta nya infektionssjukdomar (däribland zoonoser såsom Ebola). I slutet av 2019 hade EDCTP2 genomfört 53 forskningsutlysningar som resulterat i 84 kliniska forskningssamarbeten och 217 pågående eller planerade kliniska studier med deltagande av 37 länder och 208 afrikanska organisationer i samarbete med 16 länder och 150 institutioner i Europa. Sidas stöd till EDCTP2 har bland annat bidragit till två konsortier i Afrika söder om Sahara (*the African Coalition for Epidemic Research, Response and Training* (ALERRT) och *the Pan-African Network for Rapid Research, Response, Relief and Preparedness for Infectious Diseases Epidemics* (PANDORA-ID-NET)), som fokuserar på beredskap mot framförallt zoonotiska sjukdomar i Afrika, genom forskning och övervakning. Det handlar bland annat om utbrott av lassafeber, ebola, pest och apkoppor. De nätverk som etablerats har spelat en framträdande roll för regionens respons på covid-19.⁹⁰

Naturresurser, miljö, naturvetenskap och teknik

- Vid Makerereuniversitetet i Uganda drivs projektet *Partnership for Building Resilience Ecosystem and Livelihood to Climate Change and Disaster* (BREAD) i samarbete med UNESCO och ministeriet för vatten och miljö; projektet har lett till bättre prognoser för extrema skyfall och projektets forskare deltar aktivt i *National Platform for Disaster Risk Reduction* i Uganda.⁹¹
- Insektsforskningsinstitutet *icipe* firade 2020 sitt 50-årsjubileum. Institutet forskar om insekter som värdar för sjukdomar (bland annat malaria och andra tropiska sjukdomar), studerar skadeinsekter och utvecklar biologiska bekämpningsmedel, men ägnar sig också åt insekter som förutsättning för matproduktion (pollinering och biodling) och som proteinkälla.⁹²
- Forskning vid *Biosciences Eastern and Central Africa* (BecA) vid CGIAR-institutet ILRI (*International Livestock Research Institute*) har bland annat handlat om problemen med svårtillgängligt och undermåligt foder för boskap, liksom produktivitet, sjukdomar och utsäde av det klimatsmarta fodergräset *Brachiaria*. Forskning har också analyserat genetisk mångfald bland afrikanska getter.⁹³
- *The World Academy of Sciences* (TWAS) rapporterar om en biolog i Ecuador som tack vare TWAS stöd bland annat lyckats etablera ett nytt laboratorium på sitt universitet, vilket ger möjligheter att utforska nya arter i ett närliggande naturreservat och bygga kapacitet för studenter inom naturvetenskaplig forskning.⁹⁴
- WIOMSA (*Western Indian Ocean Marine Science Association*) i Tanzania är indelat i två huvudsakliga program: ”*Marine and Coastal Science Programme*” (MASMA) och ”*Cities and Coasts Programme*”. WIOMSA har över perioden 2015-19 stött 12 större forskningsgrupper med deltagare från flera länder och gett 180 mindre stöd till yngre lovande forskare. Fokus i forskningen är ekosystemtjänster, kustnära habitat som pressas av mänsklig närvaro, havsförsurning och marin nedskräpning. WIOMSA rapporterar 2020 om forskning på temat återställande av marina ekosystem, bland annat forskning om korallrev, vars minskning är starkt ihopkopplad med klimatförändringar, och åtgärder för att rädda reven.⁹⁵

⁹⁰ PLANit 54100039, 13944.

⁹¹ PLANit 51180060.

⁹² PLANit 5410017102.

⁹³ PLANit 51050080.

⁹⁴ PLANit 10125.

⁹⁵ [Issue 12 of the WIOMSA Magazine on Ecosystem Restoration is out! - WIOMSA](#); PLANit 51000197

- Forskning inom jordbruksforskningskonglomeratet CGIAR genererade under senaste rapporteringsåret (2019-20) omkring 1900 publikationer i internationellt granskade tidsskrifter.⁹⁶ Några axplock:
 - 4,5 miljoner lantbrukshushåll (22,5 miljoner människor) har nåtts av av förbättrat och bio-fortifierat utsäde tack vare forskningsprogrammet *Agriculture for Nutrition and Health* och sammanlagt har programmet nått 7,6 miljoner hushåll sedan start;⁹⁷
 - hushållsundersökningar i Etiopien har visat att hälften av hushållen börjat använda hybridmajs (varav en del kommer från CGIARs förädlingsmaterial); om förbättrad majs och gödselmedel kombineras, ger det i genomsnitt 26 procent kostnadsminskning per kilo majs producerad och om detta skulle användas överallt i Etiopien uppskattas det kunna minska antalet fattiga med nästan 800 000 människor per år;⁹⁸
 - användning av förbättrat utsäde av potatis (*Solanum tuberosum* L.) har studerats i Kina, Indien och Nepal; sorter från internationella potatisforskningsinstitutet (CIP) har planterats på 1,4 miljoner hektar eller 19 procent av potatisodlingen, vilket betyder att i Kina använder 2,5 miljoner hushåll CIP material, i Indien 0,2 miljoner och i Nepal 0,1 miljoner.
- *International Foundation for Science* (IFS) ger forskningsstöd till unga forskare från låginkomstländer för projekt som relaterar till hållbart utnyttjande av biologiska, vatten- och/eller energiresurser. IFS har följt upp resultaten av bidrag som gavs fyra år tidigare (i huvudsak från 2015). Sammanställningen rapporterar en lång rad intressanta rön, bland annat följande:
 - en studie av sjukdomsalstrande ämnen identifierat ett smittämne i fiskar som orsakar svampinfektioner, vilket lett till förebyggande och kontroll av smittspridningen (Bangladesh);
 - ett annat projekt har utvecklat ett svampdödande medel för kontroll av mögel på grödor (Egypten) och forskningens har också lett till förbättrade strategier för bekämpning av *aflatoxin* över hela Afrika (*aflatoxin* är ett vanligt förekommande gift i jordar där bland annat majs och jordnötter odlas);
 - forskning med IFS-stöd har också ägnats hot mot bi-samhällen och syftat till att främja honungsimport till EU;
 - flera genetiska studier har genomförts, bland annat om skadliga nivåer av järn i ris (Västafrika), ”genotyping” av får som stöd till fåruppfödare (Tunisien), majs hybrider som kräver mindre bekämpningsmedel (Kenya), genbanker för *taro* (en rotfrukt, vanlig bland annat i Togo) och genetisk bestämning av kolibakterier (*avian E. coli*) för utveckling av vaccin (Pakistan);
 - vidare har IFS stöd lett till forskning om lämpliga arter för återställande av regnskog (Indien), verktyg för hantering och bevarande av mangrove-områden (Madagascaren), liksom digital teknik applicerad för att identifiera illegala bosättare i nationalparker (Burkina Faso);

⁹⁶ PLANit 12640.

⁹⁷ Se [Agriculture for Nutrition and Health – CGIAR Research Program](#)

⁹⁸ I fattiga länder lägger människorna en mycket stor del av sin inkomst på mat varför kostnadsminskningen utgör en betydande andel av hushållsbudgeten, men omställningen skulle givetvis kräva stora insatser av rådgivning och ökat marknadstillträde för lantbrukare.

- annan forskning har rört livsmedelssäkerhet i kycklingproduktion (Ghana), skötsel av betesmark (Benin), jackfruktsodlingar (Kenya), liksom stöd till utveckling av ekosystemtjänster (Kambodja) med mera.
- *Research forested landscape governance*⁹⁹ startade i oktober 2020 i syfte att upprätta ett sydostasiatiskt forskningsnätverk som kan genomföra inkluderande och deltagande forskning om skogslandskapsförvaltning; dess forskningsresultat syftar till att bidra till hållbar utveckling, fattigdomsbekämpning och miljöskydd och projektets mål och metoder betonar mänskliga rättigheter och jämställdhet.

Samhällsvetenskap och humaniora

- *United Nations Research Institute for Social Development (UNRISD)* gav 2020 ut en rapport om ”*Corporate Social Responsibility Accounting*” som diskuterar olika aspekter av näringslivets bidrag till socialt ansvarstagande och hur detta kan mätas; relevansen är stor, inte minst i ljuset av covid-19 som kan sporra näringslivets globala engagemang, men som riskerar att gå förlorad.¹⁰⁰ UNRISD har också länge varit en viktig röst för utvecklingsrelevanta forskningsfrågor, bland annat den numera högst opportuna frågan om ojämlikhet. Det sista arbetsprogram som Sidas finansiering kommer att bidra till (2020-22) har titeln ”*Overcoming Inequalities: Towards a New EcoSocial Compact*”; forskningsrapporten ”*Transformative Adaptation to Climate Change and Informal Settlements in Coastal Cities Entry Points for Jakarta and Ho Chi Minh*” från UNRISD, diskuterar de systemförändringar som måste till för att möta klimathotets konsekvenser för kustnära, befolkningstäta städer¹⁰¹
- Forskningsprogrammen inom *Arab Council of the Social Sciences (ACSS)* mobiliserar vart och ett många forskare och leder till publiceringar i olika former. Några centrala forskningsprojekt: Arbetsgruppen *Critical Security Studies* söker utmana den gängse bilden av arabvärlden som ett hot mot global säkerhet. Arbetsgruppen *New Regionalisms* undersöker de finansiella och andra länkar som finns inom och utanför regionen, med utgångspunkt i Mellanöstern och Nordafrika som del av det globala systemet och inte något exceptionellt undantag. Arbetsgruppen *Ethnography as Knowledge* undersöker hur kognitiva och emotionella aspekter av etnografi är viktiga för en fördjupad förståelse av arabvärlden (inklusive rädsla, ljus, minnen, lögnar, drömmar och erfarenheter av våld). Arbetsgruppen *Critiques of Power*, som är del av ACSS ambitioner att stärka humanioraprojekt, samlar forskare för att använda och utveckla olika arkiv för arabisk teori och arabiskt tänkande av relevans både för akademiker, aktivister och kulturproducenter.
- *African Economic Research Consortium (AERC)* driver forskningsprogram inom nationalekonomi i frågor av hög relevans för Afrika, bland annat ”*Rethinking Trade and Regional Integration*” (där en *final review workshop* hölls i Lusaka, Zambia i oktober 2019); ”*Impact of Agricultural and Food Policies on Nutrition Outcomes in Africa*” (en *final review workshop* hölls i oktober 2019); ”*Rethinking Relationships Between Growth, Poverty, Inequality and Redistribution in Africa*” (där en *inception workshop* hölls i juni 2019 och 5 av 13 uppsatser valdes ut att presenteras vid *World Congress of the International Economic Association (IEA)* i juli 2020 i Indonesien (dock oklart hur detta fullföljts pga pandemin)); ”*Climate Change and Economic Development in Africa*” (där en workshop i december 2019 valde ut 11 så kallade *framework papers*). AERC publicerade och

⁹⁹ PLANit 12553

¹⁰⁰ Peter Utting with Kelly O'Neill, "Corporate Sustainability Accounting: What Can and Should Corporations be Doing?", UNRISD 2020. [Corporate Sustainability Accounting: What Can and Should Corporations Be Doing?—Full Report | Events | UNRISD](#); PLANit 13782.

¹⁰¹ Minh Tran och Dunja Krause, "Transformative Adaptation to Climate Change and Informal Settlements in Coastal Cities Entry Points for Jakarta and Ho Chi Minh", UNRISD Research Paper 2020:4; [Transformative Adaptation to Climate Change and Informal Settlements in Coastal Cities: Entry Points for Jakarta and Ho Chi Minh City | Events | UNRISD](#)

distributerade i februari 2020 också en bok om *Fragility of Growth in African Economies*. Och mycket annat.¹⁰²

- Forskningsinstitutet UNU-WIDER (*World Institute of Development Economic Research*) driver forskningsprojekt inom det breda fältet utvecklingsekonomi. Projekten leder till tidskriftspublikationer liksom böcker, bland annat samproducerade med *Oxford University Press*. Flera projekt berör de särskilda utmaningar som de "nya" former för strukturomvandling innebär för låg och lägre medelinkomstländer (till exempel "tertiarization" och "premature industrialization") och den roll den informella sektorn fortsätter att spela i många låginkomstländer, trots en snabb ekonomisk tillväxt under de senaste decennierna; dessutom adresseras frågan om ojämlikhet och inkluderande tillväxt. Ett annat område berör klientelistisk politik och ekonomisk utveckling, som bland annat handlar om korruption och konsekvenserna för de allra fattigaste. Ytterligare ett projekt fokuserar på tillit i instabila demokratier, inom sociala grupperingar och till vissa institutioner, och hur detta bidrar till att vidmakthålla ojämlikhet. Ett annat, stort område inom WIDERS forskningsprogram är resursmobilisering och frågan om hur man kan åstadkomma effektiv beskattning i låginkomstländer.¹⁰³

Innovation och forskningstillämpningar

- Universitetet i La Paz, *Universidad Mayor de San Andrés* (UMSA) rapporterar att det är svårt att expandera samarbetet med näringsliv och civilsamhälle, trots lovande forskningsresultat och pågående kontakter, i avsaknad av adekvat reglering av immateriellrättigheter; universitet har dock bidragit med ett förslag på en policy för detta till den nationella myndigheten för immateriellrätt och patent (SENAPI) och hoppas att det kan vara ett steg framåt.¹⁰⁴
- Från Rwanda rapporteras att man genomfört bland annat så kallade *stakeholder workshops* och annan interaktion med *policy makers* inom programmen *Economic Research* och *Social Work*, liksom radioprogram som berättat om vad forskningsprogrammen handlat om.¹⁰⁵
- I november 2020 genomfördes en "Global Bioeconomy Summit" digitalt, med deltagande från *BioInnovate Africa*; ett budskap från konferensen var att en hållbar bioekonomi i Östafrika är beroende av innovation och en livsmedelsindustri för att skapa sysselsättning och öka hushållens inkomster.
- *International Vaccine Institute* (IVI) nittonde vaccinkurs genomfördes 2019 och samlade 175 deltagare från 49 länder. Deltagarna lärde sig om vaccnutveckling, -utvärdering, -produktion och -policy. Inom ramen för det stärkta kvalitetssäkringssystemet på IVI, har koreanska ministeriet för "Food and Drug Safety" certifierat IVI för "Good Clinical Laboratory Practice" (GCLP) 2019, vilket innebär att IVI nu följer globalt erkänd standard.¹⁰⁶
- *icipe/BioInnovate Africa* arrangerade i oktober 2020 tillsammans med *East Africa Science and Technology Commission* (EASTECO) en första östafrikansk bioekonomisk konferens på temat "Bioeconomy growth prospects for Eastern Africa" med över 400 deltagare: beslutsfattare, forskare, investerare, innovatörer, näringsliv och media; konferensen främjade bland annat uppslutning bakom en *Eastern African Regional Bioeconomy Strategy* och lyfte behovet av nationella handlingsplaner för strategin och informationsutbyte inom och bortom regionen.

¹⁰² PLANit 51000160.

¹⁰³ PLANit 12395.

¹⁰⁴ PLANit 75000553.

¹⁰⁵ PLANit 11277.

¹⁰⁶ PLANit 12320.

- WIOMSA (*Western Indian Ocean Marine Science Association*) i Tanzania etablerade 2019 en *Group of Experts on Marine Litter and Microplasts* i syfte att utbyta information mellan akademien, regeringar, civilsamhälle, internationella organisationer och privatsektorn.¹⁰⁷
- Flera program från inom jordbruksforskningskonglomeratet CGIAR syftar till att främja policyutveckling och tillämpningar av forskningsresultat.¹⁰⁸ Några exempel:
 - Forskningsprogrammet *Climate Change, Agriculture and Food Security* (CCAFS) arbetar i Latinamerika och Karibien med regionala strategier för att minska risken för naturkatastrofer; en metod har utarbetats i syfte att stärka den lokala förmågan att förstå och hantera klimatets variationer och minska klyftan mellan klimatinformation och jordbrukarnas beslutsprocesser; kunskapsintensiva metoder kräver inläring genom interaktion och delad förståelse snarare än genom kunskapsöverföring och envägskommunikation.
 - Forskningsprogrammet *Forests, Trees and Agroforestry* (FTA) arbetar med landskap, dynamik, produktivitet och resiliens tillsammans med *Association of Southeast Asian Nations* (ASEAN) för att nå förbättrad policy för *agroforestry* i Sydostasien och dess 650 miljoner människor, i syfte att mildra och anpassa till klimatförändringar; en grupp bestående av *ASEAN Working Group on Social Forestry*, *World Agroforestry* (ICRAF), *Center for International Forestry Research* (CIFOR), FAO, nationella regeringar, *Center for People and Forests* (RECOFTC), *Non-Timber Forest Products Exchange Programme*, *Southeast Asian Center for Graduate Study and Research in Agriculture* och *Mekong Expert Group on Agroforestry* har utvecklat riktlinjer för ett ramverk och principer för *agroforestry* anpassat till ländernas lokala kontexter; ASEAN-riktlinjerna godkändes vid mötet 2018 för ASEAN-ministrarna för jord- och skogsbruk och har fått Kambodja och Myanmar att inleda planer för *agroforestry* liksom inspirerat diskussionen i regionen; Vietnam har inrättat en nationell arbetsgrupp och Filippinerna efterlyser en nationell policy.
 - Forskningsprogrammet *Policy, Institutions and Markets* (PIM) har samarbetat med tyska GIZs globala program, *Soil Protection and Rehabilitation for Food Security*, för att lansera en gratis *Massive Online Open Course* (MOOC) i samarbete med *University of Leeds*. I kursen "*Land Matters! Integrating Soil Degradation Concerns and solutions into Policy Processes*" deltog 1,600 studenter. Kursens syfte var att förmedla hur politiken kan påverkas för att främja hållbar markvård och rehabilitering.
- Sida stöder det regionala nätverket *AfricaLics* för innovationsforskare i Afrika; dess värdorganisation är numera *African Center for Technology Studies* i Nairobi; *AfricaLics* har deltagit i och arrangerat flera konferenser och möten på den afrikanska kontinenten: under 2019 arrangerades en internationell konferens och flera aktiviteter för att nå beslutsfattare, bland annat en så kallad "*Inter-network dialogue: Towards a transformative agenda*"; *AfricaLics* bedriver också en *PhD Academy* i syfte att stödja doktorander som studerar innovationssystem och innovationsprocesser.¹⁰⁹
- *Grand Challenges Africa* (GCA) drivs av *African Academy of Sciences* (AAS) genom dess plattform för forskningsfinansiering *Alliance for Accelerating Excellence in Science in Africa* (AESAI). GCA syftar till att främja afrikanska vetenskapligt baserade innovationer som möjliggör för länderna i Afrika att nå Agenda 2030-målen; finansieringen sker i tre steg, där fas ett är att tilldela initialt kapital för att testa en idé (*proof-of concept*), fas två är att tilldela stöd till en viss

¹⁰⁷ PLANit 51000197.

¹⁰⁸ PLANit 12640.

¹⁰⁹ PLANit 54100141.

uppskalning av projekten (*transition-to-scale*) och fas tre handlar om tillväxtkapital för större uppskalning och spridning av de mest lovande idéerna (*growth capital*); Sidas stöd går till utlysningar för projekt inom fas ett och två. Medan utlysningar för fas ett är tematiska, är övriga utlysningar riktade till framgångsrika befintliga projekt. Under 2020 har Sida bidragit till tre fas två projekt i Kenya, Nigeria och Zimbabwe och deltagit i GCAs andra utlysning för fas två projekt samt en ny utlysning för fas ett projekt på temat *Food Security and Nutrition*, liksom en särskild utlysning om covid-19, som ligger utanför det ordinarie programmet, där tolv av 34 projekt har föreslagits för finansiering.¹¹⁰

- Under rapporteringsåret blev *African Economic Research Consortium* (AERC) medlem i *T20 Think Tanks* som är en del av G20 och arbetar med forskningsbaserad policy för beslutsfattande (*policy making*). AERC bidrog med två *policy briefs*: "*Industrial development and ICT in Africa*" och "*Fiscal and Debt Sustainability in Africa*"; AERC har också engagerat privatsektorn, bland annat genom att bjuda in dess företrädare på olika lanseringar av forskningsrapporter med mera.¹¹¹

Kommunikation

- Ett projekt om integrering av ICT-baserat stöd till forskning, undervisning och innovation har lett till etablerandet av ett *MakCloud Data Center* vid Makerereuniversitetet i Uganda och för närvarande har nittio procent av universitetsenheterna tillgång till internet.
- I Mocambique har covid-19-pandemin bidragit till en digital plattform inom samhällvetenskapliga programmen som attraherat betydligt fler åhörare/deltagare liksom internationella talare än tidigare år.
- Universitetet i Rwanda har också tagit fram en strategi för forskningskommunikation och utvecklat hemsidor liksom utbildningsmoment för forskningskommunikation, utöver bland annat workshops för vetenskapligt skrivande. Den digitala tillgången till vetenskapliga publikationer har också ökat genom det biblioteksprogram som är del av det bilaterala samarbetet med universitetet: över 500 000 vetenskapliga tidskrifter (*E-journals*) och mer än två miljoner titlar (*E-books*) är för närvarande tillgängliga för universitetets studenter och fakultet. Universitet har publicerat sig i flera internationella vetenskapliga tidskrifter, bland annat inom matematik, mikrobiologi och ekonomi.¹¹²
- I den extra utlysningen genom NRF till *Africa Rapid Research Fund* om covid-19-forskning, ska 20 procent av medlen gå till ansökningar om vetenskaplig kommunikation.¹¹³
- Stödorganisationen för forskningskommunikation i låginkomstländer, INASP, driver den digitala plattformen *AuthorAid* som gett så kallade *Massive Open Online Courses* (MOOCs) i vetenskapligt skrivande; dess "*self-study tutorials*" har rönt stort intresse. Över 20 000 forskare är nu registrerade som medlemmar på *AuthorAID*, med många värdefulla resurser: kurser, material, diskussionsfora, möjligheter att hitta en mentor eller samarbetspart och orientera sig i den internationella forskarvärlden, lära sig om *Open Access* och om *predatory journals* eller hur man gör en *literary review*, ansöker om forskningsmedel, eller vilka forskningsfinansiärer man kan ka medel ifrån med mera. Denna digitala resurs har gjort särskilt stor skillnad under pandemin;

¹¹⁰ PLANit 11483.

¹¹¹ PLANit 541000160.

¹¹² Rapporteringen från ambassaden listar följande tidskrifter där forskning har eller kommer att publiceras: *Journal of Mathematical Analysis and Applications*; *International Journal of Mathematical Modelling and Numerical Optimization*; *Front. Cell. Infect. Microbiol.* 2019;9:340; *African Development Review*; *African Journal of Business and Economic Research*, 14(4), 5-25; *Emerging Markets Review*, 100694; PLANit 11277.

¹¹³ PLANit 12780A0102.

många forskare som varit avstängda från sina universitet och normala arbete har kunnat passa på att ta en online-kurs i vetenskapligt skrivande. INASP har också hållit i workshops med tidskriftsredaktörer i både Etiopien och Uganda för att stärka nationella vetenskapliga publikationer och publicering. INASP har dessutom delat med sig av sina erfarenheter om hur man undervisar på distans och upprätthåller kontakten i en *online community*, bland annat genom webinarier och bloggposter.¹¹⁴ SciDev.Net är en vetenskapsjournalistisk aktör som bevakar forskningsnyheter av intresse för utvecklingen i låg- och medelinkomstländer. SciDev.Nets räckvidd har fortsatt öka starkt och antalet läsningar av deras material (på webb, i sociala medier och genom återpublicering i andra medier) var 2019 226 miljoner. SciDev.Net höll fyra diskussionsfora online 2019: en global om funktionsnedsättningar, en i MENA om avsaltning, en i Senegal om hur utbildningssystemet behöver reformeras för att bättre tjäna forskning och utveckling och en i Latinamerika om *fake news* (denna nådde nästan 20 000 personer och blev "trending topic" i sociala medier).¹¹⁵

- Association of African Universities (AAU) har under 2020 bland annat bistått med digital expertis, tagit fram vägledning för online-utbildningar och information om tillgängliga digitala plattformar osv, liksom stöd till regionala forsknings- och utbildningsnätverk för att öka bandvidden till en överkomlig kostnad.¹¹⁶
- Publiceringar från African Economic Research Consortium (AERC) har tillgängliggjorts från biblioteksportalen vid Columbia University som når 450 universitet och institutioner över hela världen.¹¹⁷

Jämställdhet

- WIOMSA (Western Indian Ocean Marine Science Association) i Tanzania driver sedan 2017 nätverket Women in Marine Sciences i syfte att förbättra villkoren för kvinnliga marina forskare i regionen. Bland annat genomfördes hösten 2020 ett webinarium på temat 'Empowering women in the ocean decade' som utforskade internationella och nationella erfarenheter och perspektiv på genus i relation till vetenskaplig praktik och samarbete.¹¹⁸
- Jordbruksforskningskonsortiet CGIARs forskning visar att betydande negativa sociala, miljömässiga och ekonomiska konsekvenser kan bero på misslyckande med att uppmärksamma ojämlikhet; allteftersom gender integreras mer i CGIARs forskning ökar behovet av genderspecialister, varför System Council 2019 godkände en Platform for Gender för att stärka hela systemet från och med 2020.¹¹⁹
- Stödorganisationen för forskningskommunikation i låginkomstländer, INASP, har stöttat etablering av nationella forskarnät för jämställdhet i både Uganda och Etiopien. Intresset har varit stort från ett brett spektrum av forskningsinstitutioner. Till de positiva resultaten hör att många män numera är engagerade i jämställdhetsarbetet i Uganda. Jämställdhet har gått från att vara en "sak för kvinnor" till att bli en angelägenhet för alla forskare.¹²⁰
- Innovationsnätverket AfricaLics driver på att öka kvinnors deltagande i programaktiviteterna, men rapporterar att det finns ett underskott av kvinnor på området. Organisationens mentorprogram styrdes 2019 om till att helt fokusera på kvinnor i låginkomstländer. Vid 4th AfricaLics Research

¹¹⁴ PLANit 54100090.

¹¹⁵ PLANit 54100091.

¹¹⁶ PLANit

¹¹⁷ PLANit 51000160. Möjligen är siffran felaktig (450 låter lite).

¹¹⁸ PLANit 51000197.

¹¹⁹ PLANit 12640.

¹²⁰ PLANit 54100090.

Conference 2019 blev också det kvinnliga deltagande det högsta någonsin: 35 procent av 29 olika utvalda uppsatser/akademiska papper var producerade av kvinnor, jämfört med 26 procent vid 2017 års konferens.¹²¹

- Sidas forskningssamarbete med Rwanda hade i mars 2020 lett fram till 33 disputerade kvinnliga forskare vid 14 olika lärosäten i Sverige. Två av dessa är idag ministrar i den rwandiska regeringen och flertalet av de övriga är lektorer och forskare vid Rwanda University. Forskarna betonar betydelsen av det svenska forskningssamarbetet, bland annat för att det bidragit till att förändra attityder och brutit barriärer.¹²²
- Under 2019 delade *The World Academy of Sciences* (TWAS) ut stöd till 30 individuella forskare och till 18 forskargrupper, sammanlagt 48 stöd. 12 kvinnliga forskare fick individuella stöd och 5 fick gruppstöd. Andelen kvinnliga forskare som fått stöd är på individuell nivå mer eller mindre samma som tidigare år; däremot ökade antalet kvinnliga forskare som fick gruppstöd (28%) i jämfört med 2018 (16%) vilket anses vara tack vare den ökade informationsspridningen av programmet.¹²³
- Bland de 27 stipendier till kvinnliga doktorander inom naturvetenskap och matematik som *Organisation for Women in Science Development* (OWSD) under året delade ut, varav 63 procent kom från låg- och medelinkomstländer (övriga från medelinkomstländer där vetenskapen släpar efter/*scientifically lagging*), var fler stipendier inom ingenjörsvetenskaper än tidigare även om lantbruksvetenskap fortfarande är störst (28% av årets stipendiater). OWSD baserar sin organisation på landavdelningar (Chapters) som kraftigt expanderat under rapporteringsåret (till exempel till Tanzania, Namibia, Zambia, Botswana, Kamerun, Jordanien, Pakistan, Turkiet, Peru och Uruguay); landavdelningarna är effektiva för informationsspridande vilket märks i det ökande antalet ansökningar till doktorandstipendier.¹²⁴
- GenderInSite (*Gender in science, innovation, technology and engineering*) som delvis drivs av OSWD, har som syfte att främja kvinnors roll i vetenskap, innovation, teknologi och ingenjörskonst. Organisationen fortsätter att bygga sitt nätverk och samarbetar med akademiska och policyskapande institutioner för att ge råd om hur man skapar jämlikhet i forskningen. Policyrapporten '*Pathways to Success: Bringing a Gender Lens to the Scientific Leadership of Global Challenges*' lanserades under 2019 på UNESCO i Paris och på *Global Forum on Women in Scientific Research* (GoFoWiSeR) i Dakar och i Latinamerika på spanska ("*Caminos al Exit*o").¹²⁵
- Under 2020 etablerades *Eastern Africa Network for Women in Basic Sciences* (EANWoBAS). Nätverket samlar studenter och lärare i matematik och fysik vid universitet i Kenya, Rwanda, Tanzania, Uganda och Zambia. Syftet är att skapa könsbalans i basvetenskaperna från grundutbildning till universitets – och forskarutbildning i Östafrika, bland annat genom mentorer för kvinnliga studenter, skolbesök och andra aktiviteter.¹²⁶

Pandemin/covid-19

Sida har gjort extra satsningar under 2020 för att möta behovet av forskning under pandemin:

¹²¹ PLANit 54100141.

¹²² Se artikel från Sidas interna hemsida 2020-03-11: "Jämställdhet kräver mod, kreativitet och tålamod"; PLANit 11277.

¹²³ Se reserapport daterad 2020-03-06 Årsgenomgång med TWAS och OWSD.

¹²⁴ PLANit 10127.

¹²⁵ PLANit 10127.

¹²⁶ Bland annat involveras University of Rwanda; PLANit 11277.

- *European & Developing Countries Clinical Trials Partnership* (EDCTP) har under året aktiverat sin *Emergency Funding Mechanism* som snabbt mobiliserat finansiering av en utlysning för forskning i Afrika söder om Sahara för att hantera och förhindra spridningen av covid-19. Delar av de pengar som Sida tidigare beslutat om styrs om till covid-19-utlysningen, men Sida lägger också till ytterligare medel. Förutom Sverige bidrar bland annat EC, Frankrike och UK.¹²⁷
- Sida samarbetar sedan tidigare med *National Research Fund* (NRF) i Sydafrika.¹²⁸ NRF har fått extra medel av Sida för en riktad utlysning: *Covid-19 Africa Rapid Research Fund*.¹²⁹ Pengarna kan sökas av forskare från de länder som ingår i Sidastödda *Science Granting Councils Initiative* (SGCI) där 15 nationella forskningsråd i Afrika får kapacitetsstöd och genomför vissa utlysningar.¹³⁰ Forskningen kan handla om allt från mutation av viruset, effekter på mental hälsa till hälsosystemens kapacitet och andra samhällseffekter.
- I Sidas samarbete med *International Development Research Centre* (IDRC) inom programmet *Artificial Intelligence for Development in Africa* (AI4D Africa) har ytterligare en komponent lagts till programmet som rör evidensbaserad AI och datavetenskapliga metoder för att stärka länders kapacitet att möta covid-19-krisen och andra potentiella pandemier. AI-satsningen har uppmärksammats i svensk press.¹³¹
- *International Vaccine Institute* (IVI) har fått ytterligare medel från Sida för att använda sitt befintliga system för insamling av sjukdomsdata för epidemiologiska studier av spridningen av covid-19 i Burkina Faso och på Madagascar. I stödet ingår också att stärka ländernas kapacitet att hantera pandemin genom testning och diagnostisering.¹³²

Förutom dessa nya stöd har flera forskningsorganisationer tagit initiativ till forskning relaterad till covid-19, bland annat följande:

- Makerereuniversitetet i Uganda har tagit en framträdande roll inom forskning och innovation för att stärka Ugandas respons på pandemin, bland annat genom rådgivning till regeringen. Den ugandiska staten har finansierat en forsknings- och innovationsfond för att sätta igång studier och innovationer om covid-19, bland annat en prototyp för billiga respiratorer, stöd till ökad testkapacitet och plasmabehandling av covid-19-patienter. Forskare vid universitetet leder också forskningsprojekt under den så kallade *Presidential Scientific Initiative on Epidemics* (PRESIDE) för vaccinutveckling.¹³³
- *African Academy of Science* (AAS) kommer att använda delar av Sidas medel inom innovationsutlysningen *Grand Challenges Africa* till en riktad utlysning till afrikanska forskargrupper för covid-19-relaterad forskning: från vaccin, diagnostik och epidemiologiska

¹²⁷ Sida har lagt till 9 miljoner SEK till sitt tidigare avtal och bidrar med totalt 27,5 miljoner SEK för covid-19-utlysningen. Den totala utlysningsvolymen är för närvarande knappt 80 miljoner SEK; PLANit 54100039.

¹²⁸ Samarbetet gäller programmet *Oceans Sustainability*, en utlysning inom *Belmont Forum*, där NRF förmedlar anslag till afrikanska forskare; PLANit 12780A0101.

¹²⁹ Utlysningen var öppen för ansökningar mellan 18 maj och 17 juni 2020 och tilldelningsbeslutet annonserades den 10 september. Utöver NRF har Sida, kanadensiska *International Development Research Centre* (IDRC), sydafrikanska *Department of Science and Innovation* (DSI), kanadensiska *Fonds de Recherche du Québec* (FRQ), den brittiska biståndsmyndigheten som numera heter *Foreign, Commonwealth and Development Office* (FCDO) genom Newton Fund, samt SGCI bidragit med finansiellt och annat stöd. Den totala utlysningsvolymen är för närvarande 53 miljoner SEK varav Sidas bidrag är på 10 miljoner SEK; PLANit 12780A0102.

¹³⁰ Utöver de 15 SGCI-länderna kan också forskare från Nigeria och Sydafrika delta; PLANit 11489.

¹³¹ Sidas bidrag till IDRC är totalt 105 miljoner SEK under en femårsperiod; Planit 13388; se också [Svenskt stöd ska stärka pandemiforskning | SvD](#).

¹³² Sidas bidrag är 6,5 miljoner SEK; PLANit 12320.

¹³³ PLANit 51180060.

studier till samhällsvetenskapliga aspekter; syftet är att stärka afrikanska länders förmåga att hantera hälsokriser.¹³⁴

- Inom två forskningsprogram där WHO medverkar, *Human Reproduction Programme* (HRP) och *Alliance for Health Policy and Systems Research* (AHPSR), har initiativ tagits för forskning om effekterna på hälsosystemen under pandemier, utveckling av övervakning och datainsamling.¹³⁵
- *International Vaccine Institute* (IVI) och den internationella hälsoforskningsorganisationen *icddr*,^b gör förberedande vaccinprövningar.¹³⁶
- *Special Programme for Research and Training in Tropical Diseases* (TDR) har utvecklat en specialutbildning om “*Good Clinical Practice*” (GCP) för forskarlag på sjukhus som ingår i WHO:s stora kliniska studie för covid-19-behandlingar, “*Solidarity*”. TDRs bidrag är en betydande kapacitetsstärkande komponent. TDR har också genomfört en studie som visar att 60 procent av de som tidigare tagit del av TDR-kurser nu är engagerade i covid-19-forskning; respondenterna uppger att det är färdigheter som TDR-utbildningen gett som möjliggör detta. Förutom att vittna om nyttan med den här typen av utbildning generellt, pekar detta också på värdet av att ha lokal forskningskapacitet som kan engageras i en krissituation.¹³⁷
- Forskning vid den internationella hälsoforskningsorganisationen *icddr*,^b i Bangladesh har under 2020 delvis lagts om till covid-19-relaterad forskning. “*Optimising the treatment of COVID-19 adults with severe pneumonia and/or ARDS in Bangladesh*” tillämpar en variant av den lokalt framtagna *Bubble CPAP*-tekniken (en typ av andningsstöd vid lunginflammation). Framtagandet av denna teknik har försenats bland annat på grund av svårigheter att få tillgång till silikon för att anpassa tekniken till covid-19-patienter. Ett annat projekt är “*Clinical evaluation of a point-of-need diagnostic system for detection of COVID-19 towards its deployment at peripheral health care settings*”, som bland annat rör validering och optimering av laboratorieprocedurer.¹³⁸
- Omkring två tredjedelar av jordbruksforskningsskoglomeratet CGIARs pågående forskning är direkt relevant för att hantera coronautbrottet. Det handlar om forskning om livsmedelssystem, “*one-health*”-ansatsen (hur förhållanden för människa, djur och miljö samverkar), samhällsstöd kring nutrition och livsmedelstillgång och policyer för krishantering, återhämtning och framtida resiliens. CGIAR har en covid-19-hubb som tillsammans med *London School of Hygiene & Tropical Medicine* (LSHTM) ställer samman vetenskap om jordbruk och hälsa för att stötta beslutsfattare i pandemin.¹³⁹
- Programmet *Bio-Innovate* vid insektsforskningsinstitutet *icipe* i Nairobi syftar till kommersialisering av forskningsrön och nya tekniker inom biovetenskap (jordbruksforskning); under 2020 har organisationen varit engagerad i flera covid-19-projekt, bland annat ett om “*antiviral properties of traditional medicines*”.¹⁴⁰
- *Sustainable Mekong Research Network* (SUMERNET) som samlar forskare och beslutsfattare i länderna kring Mekong (Kambodja, Kina, Laos, Myanmar, Thailand och Vietnam) har omprogrammerat medel för ett projekt om vattentillgång bland sårbara befolkningsgrupper.¹⁴¹

¹³⁴ Andra finansiärer är bland annat *Bill and Melinda Gates Foundation*, *Wellcome Trust* och *DfID*; PLANit 11483.

¹³⁵ PLANit 5410017102 och PLANit 5410017103.

¹³⁶ PLANit 12320 och PLANit 54100089.

¹³⁷ PLANit 5410017101.

¹³⁸ PLANit 54100089.

¹³⁹ PLANit 12640.

¹⁴⁰ PLANit 51050076.

¹⁴¹ PLANit 10851.

- Forskningsnätverket för mänskliga rättigheter och fred, SHAPE-SEA, i Sydostasien, har bjudit in forskare och studenter att skriva evidensbaserade debattartiklar om effekterna av covid-19 på mänskliga rättigheter och fredsbyggande på lokal, nationell och regional nivå i Sydostasien som ska delas på en gemensam plattform. En stor mängd bidrag finns anslagna på organisationens hemsida sedan slutet av mars.¹⁴²
- Ekonomiforskningsprogrammet *African Economic Research Consortium* (AERC) har tillsammans med Oxfam tagit fram en *action plan* och policyrekommendationer för hantering av pandemin. AERC har i samarbetet stått för kunskap och policy och Oxfam för spridning och påverkansarbete. AERC hade redan innan pandemin finansiering från Sida för ett forskningsprojekt om finansiering av hälsosystem.¹⁴³
- Det utvecklingsekonomiska forskningsinstitutet UNU-WIDER har initierat ett antal studier om effekterna av covid-19 i låginkomstländer, bland annat med avseende på arbetsmarknad och jämlikhet.¹⁴⁴ Organisationen har också regelbundet anordnat digitala seminarier där forskare presenterar samhällsaspekter av covid-19-krisen.¹⁴⁵
- Informationssajten SciDev.Net har varit särskilt relevant under pandemin då dess nätverk av frilansar i 80 länder haft god beredskap att bevaka pandemins konsekvenser för människor i låg- och lägre medelinkomstländer och även driva frågor kring ”infodemin” i artiklar, webinarier och digitala nätverksmöten.¹⁴⁶

¹⁴² Se <https://shapesea.com/op-ed-southeast-asia-in-crisis-opinions-on-the-state-of-human-rights-and-peace-in-the-time-of-covid-19/>; PLANit 12124.

¹⁴³ PLANit 51000160.

¹⁴⁴ Ett exempel är Andy Sumner, Eduardo Ortiz-Juarez, and Chris Hoy “Precarity and the pandemic. COVID-19 and poverty incidence, intensity, and severity in developing countries”, *WIDER Working Paper* 2020/77; juni 2020.

¹⁴⁵ PLANit 12395.

¹⁴⁶ PLANit 54100091.

Bilaga 2: P6 Annex to Strategy Report 2020 for Research cooperation 2015-2021

All data in report is per December 31, 2020. It is an annex to the Strategy Report submitted to the Ministry of Foreign Affairs.

Average Annual Strategy Amount 2020: 920 000 KSEK

Total Strategy Outcome 2020: 898 380 KSEK

Table 1. Financial Overview 2020 per Area of Support/Objective in Strategy

Strategi	Stödområde	Mål	Utbetalat 2020
Strategy	Areas of Support	Objective	Outcome 2020 (KSEK)
Research cooperation 2015-2021	Total		898 380
	Capacity-building for research, primarily in low-income countries and regions	More partner countries have capacity to independently undertake research training and conduct high-quality research	256 900
		More women undergo research training and conduct research	3 251
		Strengthened conditions and capacity among national and regional research actors to participate in international research and research dialogue	95 751
		More partner countries and regional research actors have capacity to formulate and implement national and regional research strategies	18 256
		More partner countries and regional research actors have improved competence and strengthened infrastructure for scientific communication	12 938
		Strengthened capacity among universities in partner countries to communicate research findings that are potentially beneficial to the development of society	6 610
		Total	393 706
	Global, regional and national research of relevance to low-income countries and regions	More research findings of relevance to development at global and regional research organisations and at universities in partner countries	315 114
		Greater impact of a gender equality perspective in research	5 900

	Findings from relevant international research have a greater impact on national and regional research	45 689
	Findings from national and regional research have a greater impact on international research	13 441
	Total	380 144
Promotion of research that, through innovation, can contribute to poverty reduction and sustainable development	More interfaces, networks and cooperation established between actors from research institutions on the one hand, and the business sector, public authorities and civil society on the other	19 477
	Improved conditions for researchers to develop innovative ideas with the potential to contribute to the emergence of new products and services that contribute to poverty reduction and a sustainable society	92 723
	Reinforcement of the role of universities and their contribution to innovation processes and systems	2 711
	Total	114 910
Not allocated to area of support	Not allocated to result	3 619
	Total	3 619
Phasing out	Phasing out	6 000
	Total	6 000

Table 2. Total Strategy Amount and Disbursed Amount During the Strategy Period (KSEK)

Strategy is in its 7th year with total duration of 7 years.

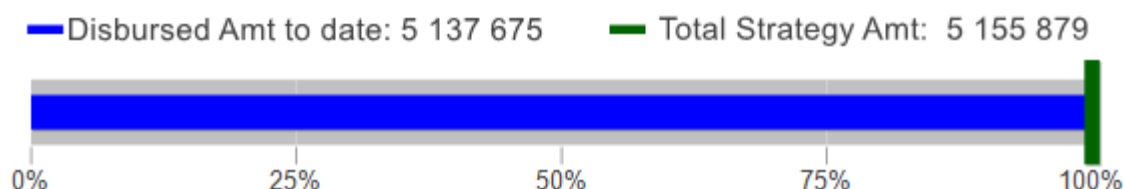
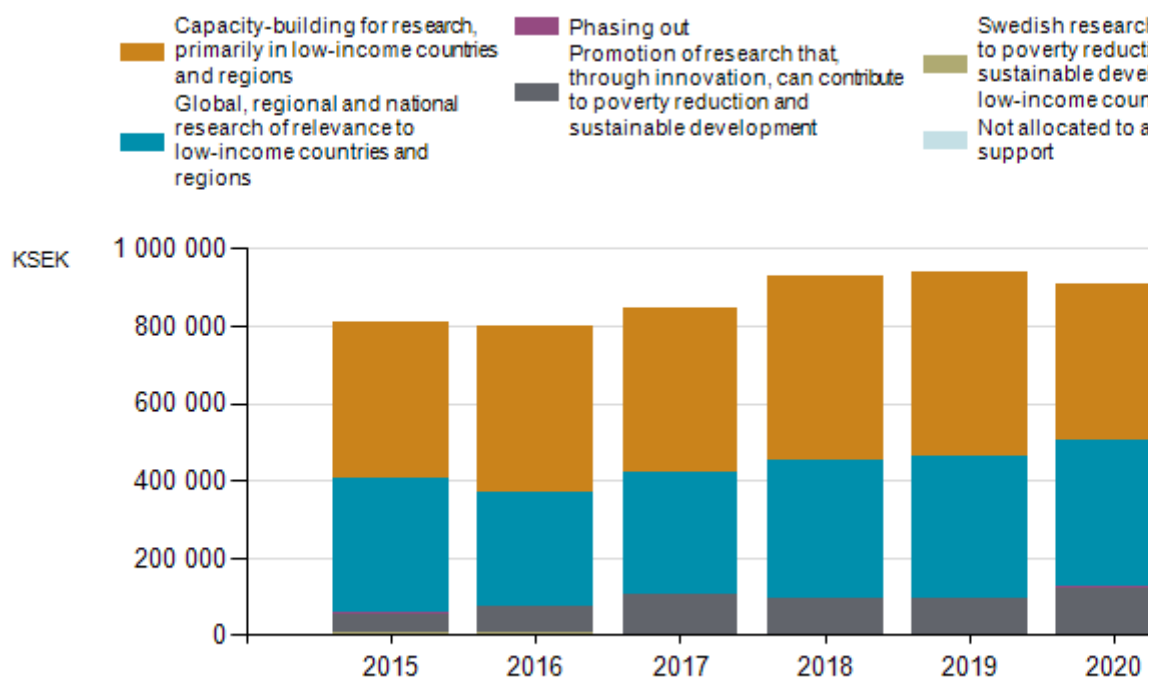


Table 3. Agreed Amounts per Area of Support for the Strategy Period



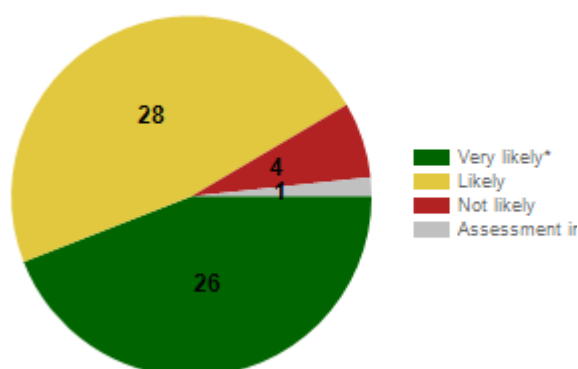
Information on area of support/objective in strategies was phased into Sida's systems starting 2012, but is incomplete up to 2015. This relates only to system generated data. Sidas contributions have always been assessed in relation to decided strategies incl. areas of support and objective (and previously areas and subareas). Correct information on division per area of support for 2015 and earlier is available in the previous strategy reports.

Table 4. Assessment of the Likelihood of Achieving the Contribution Objectives

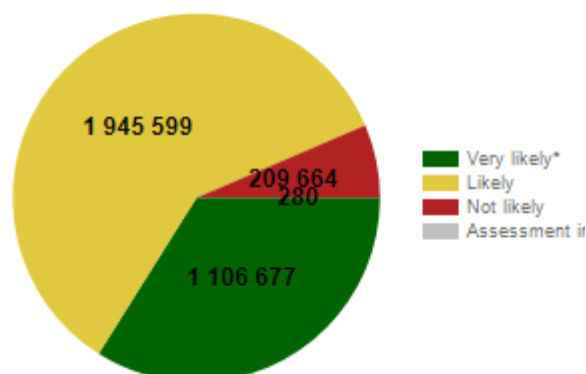
The two pie charts show the assessments of the likelihood of achieving the objectives of the contributions included in the strategy portfolio as per (4.1) contributions and (4.2) accumulated disbursed amount. The data is system-generated and aggregated based on the *Conclusion on Performance* (CoP) in Trac. In connection with the CoP, the question of the likelihood of achieving the contribution objective is answered according to a four-point scale, namely:

1. Very likely
2. Likely
3. Not likely
4. Not appraisable¹

4.1 As per Contribution



4.2 As per Accumulated Disbursed Amount (K)



* Agreements newer than one year are assessed as "very likely" by default.

** Assessments made in Trac 6 have not been migrated since some questions in Trac 7.0 are new and have no equivalent in earlier versions of Trac. Therefore, the assessments made in Trac 6 are grey.

¹ Assessment "Not appraisable" is justified in cases when:

- There is not enough data to make an assessment (eg in difficult environments or late reports)
- The context of the contribution has changed significantly (eg natural disaster, coup d'état, extensive staff change of partner, corruption claim or similar.)
- The contribution itself has changed significantly (eg, the goal, scope, or timeframe of the contribution has been changed)